

NESTNIK

Letnik XXXI.

Celovec, petek, 5. marec 1976

Štev. 10 (1751)

Neodgovorni izpadi odgovornih politikov

Trenutna kampanja pritiska, izsiljevanja in posiljevanja koroških Slovencev, da bi pristali na oktroirano ugotavljanje in se pustili ne le prešteti ampak tudi pogrti v narodno smrt, dobiva že takšne oblike, da bi morale biti resen opomin vsakemu avstrijskemu državljanu, ki mu je njegova domovina resnično pri srcu: ta kampanja namreč dokazuje in opozarja, kako hitro se lahko načela demokracije spremenijo v izrazito protidemokratska sredstva, v prava diktatura. Pri tem pa je posebno zaskrbljujoče dejstvo, da se teh melod ne poslužujejo morda kakšne majhne skupine „ekstremistov“ in drugih „suspekt-nih“ državljanov, marveč postajajo nepo-grešljive tudi odgovornim političnim de-javnikom v visoki in najvišji uradni politiki.

Ne mislimo ponovno in obširno prikazo-vati tozadevne prakse pri delu tukajšnje-ga tiska, ki nosi veliko odgovornost za zaskrbljeno ozračje na Koroškem, v ka-terem ugotavljanje manjšine ne more biti „svobodno opredeljevanje“, marveč le na-silje nad manjšino. Toda neodgovorni iz-padi, ki smo jih v zadnjem času doživeli s strani odgovornih politikov na deželni in državni ravni, pa vsekakor zaslužijo, da jim posvetimo več pozornosti ter jih z vso odločnostjo zavrnemo kot povsem nespre-jemljive metode zlorabljanja demokracije v nedemokratske namene.

Tukaj je treba vedno spet opozarjati na skupni pritisk vseh treh v deželnem zboru zastopanih strank na koroške Slovence, češ da bomo dobili pravice po členu 7 le tedaj, če se bomo pustili prešteti. To iz-siljevanje je vsekakor dovolj prepričljiv dokaz, da gre pri sklepu o štetju in pri določitvi 25-odstotne klavzule za kapitu-lacijo vlade in strank pred nacionalistič-nimi in neonacističnimi silami, kakor je tudi jasno, da vsako povezovalno izpol-njevanje člena 7 s predhodnim štetjem in z določenim odstotkom pomeni odkrito kr-šitev in enostransko revizijo državne po-godbe.

Na tem dejstvu ničesar ne more sprema-niti nasprotno zatrjevanje deželnega gla-varja Wagnerja, ki pa je stvari demokra-cije še posebno škodoval s svojim neod-govornim izpadom, ko je vse tiste, ki ne soglašajo s tristrankarskim sklepom o preštevanju, uvrstil v kategorijo „izven-parlamentarne opozicije“. S tem je vsako-gar, ki bi bil drugačnega mnenja, kot ga predpisuje troedini strankarski vrh, pro-glasil za protidržavni element — res edin-stven primer diktatorskega pojmovanja načel demokracije. Take govorice so more poslužiti le človek, ki je bil deležen vzgo-je kot Hitlerjev mladenič v času, ko je veljalo gesto „Der Führer denkt für euch“. Za današnji rabo pa takšna miselnost ni več primerna in se je Wagner sam dis-kvalificiral, da bi komurkoli delil nauke o tem, kaj je demokracija, kaj je pravič-nost, kaj je zakonitost in še posebej kaj je korekten odnos do obveznosti iz me-dnarodne pogodbe.

Prav tako nesprejemljiva je seveda tudi delitev koroških Slovencev na „dobre“ in „slabe“ Avstrijce, kot si jo je zamislil kancler Kreisky. Diktatu preštevanja se Slovenci ne upiramo, ker bi bili „slabi“ Avstrijci, marveč zato, ker kot „dobri“ Avstrijci ne moremo pristati na takšno re-ševanje naših vprašanj, ki bi bilo v očit-nem nasprotju z določili državne pogodbe in z načeli demokracije ter pravnega reda.

Od tega našega stališča nas tudi ne morejo odvrtiti razni poskusi vnašanja ne-enotnosti v naše vrste, pa naj gre potem za grožnje z neko „tretjo silo“, za zabija-nje klina med naše ljudstvo in njegovo vodstvo ali pa za „dvome“ glede legitim-nosti obeh osrednjih slovenskih organi-zacij kot predstavništva slovenske nara-dne skupnosti na Koroškem. Take in po-dobne poskuse poznamo že iz preteklosti in bomo koroški Slovenci nanje znali pra-vilno odgovoriti tudi v bodoče, kajti ve-mo, od kod prihajajo in komu naj bi ko-ristili. Tisti, ki se poslužujejo takih neko-rektnih metod, pa si s tem sami izstavljajo najboljše spričevalo.

Ob vseh teh omenjenih pojavih se še posebno jasno vidi, da manjšinsko vprašanje in vprašanje izvajanja člena 7 ni ne-kaj osamljenega, marveč da je to pro-blem, ki je najtesneje povezan s celovi-tim procesom demokratizacije v državi. Pravzaprav še več: da je ravno to vpraša-nje nekakšno merilo demokratske zrelosti celotne družbe. Zato pa toliko bolj upravi-čeno smemo pričakovati, da bomo v na-šem času deležni tudi podpore vseh tistih sodržavljanov, ki jim je iskreno do tega, da bo Avstrija v mednarodni javnosti vred-na ugleda kot demokratska in pravna država!

Nočemo sodelovati pri „rešitvah“ ki bi pomenile našo narodnostno smrt

V petek 27. februarja 1976 bi se morala v Celovcu nadaljevati po-gajanja med zastopniki koroških Slovencev in ministrstva za pravo-sodje v zvezi z nerešenimi vpraša-nji uporabe slovenščine na sodiščih.

Povabilu ministra za pravosodje dr. Christiana Brode sta se odzvali obe osrednji organizaciji koroških Slovencev. Zvezo slovenskih orga-nizacij sta zastopala dipl. inž. Fe-liks Wieser in Teodor Domej, Na-rodni svet koroških Slovencev pa dipl. jur. Filip Warasch in dr. Jan-ko Tischler. Pravosodnega ministra je spremljala skupina izvedencev, med drugim tudi dr. Pahr od ustav-ne službe pri uradu zveznega kancler-ja, poslanik dr. Neffl iz zunanje-ga ministrstva ter predsednik dežel-nega sodišča v Celovcu dr. Ander-luh.

Zastopniki koroških Slovencev so uvodoma poudarili, da so prišli na kraj sestanka samo iz vljudnosti. V izjavi, ki so jo prebrali, so navedli več razlogov, zakaj niso priprav-ljeni sodelovati pri alibijskih pogo-vorih. Posebej so navedli ogorče-nost slovenskega prebivalstva na Koroškem nad sklepom treh v avstrijskem parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank, da se izvede ugotavljanje manjši-ne, in sklepom avstrijske zvezne vlade, da posreduje zakonski osnu-tek o spremembi zakona o ljudskem štetju, ki tako ugotavljanje omogo-ča, parlamentu v zakonitev. Pou-darili so, da koroški Slovenci 31 let po zlomu nacifašistične straho-vlade in 21 let po podpisu avstrij-

ske državne pogodbe na bazi ugo-tavljanja manjšine niso pripravljene tolerirati nadaljnjih pogajanj o provizoričnih rešitvah in tudi niso voljni s tem, da pristanejo na ugo-tavljanje manjšine, pospešiti lastno narodnostno smrt. Mimo tega so še omenili, da minister Broda ni sporočil dnevnega reda in tudi ni posredoval obljubljenega stališča k osnutku zakona o jeziku na so-diščih, ki sta ga izdelala ZSO in NSKS. Hkrati pa je bilo v izjavi poudarjeno, da so koroški Slovenci pripravljeni pogovarjati se o konč-ni realizaciji avstrijske državne po-godbe, vendar ne sme biti kot predpogoj postavljeno ugotavlja-nje manjšine.

Po dvajsetih minutah so zastop-niki obeh osrednjih organizacij ko-roških Slovencev sestanek zapustili.

Ko je koroški deželni glavar čul za prekinitve pogajanj, je dodal vrsti popolnoma nekvificiranih iz-jav v zvezi z bojem slovenske na-rodnostne skupnosti na Koroškem proti ugotavljanju manjšine še eno novo. Dejal je, da ima vsak, kdor se ne strinja s sklepom treh strank, da se izvede kot predpogoj za iz-polnitev določil državne pogodbe štetje posebne vrste, status izven-parlamentarne opozicije. Že dej-stvo samo, da formalno še ni prišlo do parlamentarnega sklepa, doka-zuje, da je popolnoma neumesno govoriti o kaki izvenparlamentarni opoziciji. Ker ima izraz, ki ga je de-želni glavar uporabil, v našem družbenem življenju negativen po-

Dvoličnost Avstrije v manjšinski politiki

Prejšnji teden je bila — kakor smo kratko poročali že v zadnji številki našega lista — delegacija južnih Tirolcev na obisku na Du-naju, kjer je imela pogovore z zunanjim ministrom dr. Bielko, sprejel pa jo je tudi kancler dr. Kreisky. Južni Tirolci pod vodstvom svo-jega deželnega glavarja Magnaga so hoteli zvedeti, kaj namerava ukreniti Avstrija, da bi spravila Italijo k izpolnitvi še zadnjih do-ločil tako imenovanega „paketa“. In na Dunaju so dobili zagotovilo, da bo avstrijska vlada urgirala v Rimu, kjer bo zahtevala, da mora Italija svoje obveznosti izpolniti še do konca tega leta.

Svojo zahtevo napram Dunaju in napram Rimu so južni Tirolci seveda primerno „utemeljili“ in „podkrepi-li“: povedali so, da gre njihovo potrpljenje proti kraju, ker je Italija „že polni dve leti“ v zaostanku pri izpolnjevanju svojih obveznosti; napovedali so, da bo prišlo do ponovne internacionalizacije, če bodo imeli vtis, da se reševanje vleče v nedogled; in zagrozili so, da bo na Južnem Tirol-skem postalo „spet vroče“, če njihove zahteve ne bi bile izpolnjene.

Zagotovilo, da se bo avstrijska vlada zavzela v Rimu za do-končno ureditev južnotirolskega vprašanja še do konca tega leta, gotovo ni samo sad te „govorice“ južnotirolske delegacije. Avstrija je tudi sicer vedno zelo odločno zastavila svoj vpliv in svoj ugled za širokogrudno obravnavanje in reševanje manjšinskih vprašanj — kadar je šlo za njeno manjšino v Italiji. Je pa kazala in kaže bistve-no drugačen odnos do manjšinske problematike, kadar gre za manjšine znotraj njenih meja. Kajti pri izpolnjevanju svojih pogodbenih obveznosti do slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti Avstrija ni v zaostanku le dve leti, ampak že več kot polnih deset let!

Takšna dvoličnost v manjšinski politiki ima seveda svoje posledice: „Kdor dopušča“, je ugotovil Akcijski komite proti ugotavljanju manjšin in za pravice koroških Slovencev, „da se zožujejo pravice manjšin v Avstriji, tisti zgublja verodostojnost tudi v svojih zahte-vah za pravice južnih Tirolcev.“

men in vsebino, pa more imeti de-želni glavar le namen, da spravi koroške Slovence, ki se borijo za svoje demokratske pravice, v zve-zo s tistimi elementi, ki se s tero-rističnimi metodami borijo proti družbenemu ustroju zapadne Ev-rope.

Deželni glavar je tako postal

eden izmed najbolj odločnih zago-vornikov takih „rešitev“ manjšinske-ga vprašanja na Koroškem, ki ima-jo izrazit protislovenski značaj. Oči-vidno mu gre le za kratkoročne po-litične uspehe. Navedena izjava, neustrezajoča in močno politično obarvana, je nov kamenček v mo-zaiku te politike.

Dobro sosedstvo na trhlih nogah

Načelo, da je treba narodne manjšine tretirati kot mostove med sosednimi državami, je danes že splošno razširjeno in je našlo primeren poudarek tudi v zaključnih dokumentih helsinške konference o varnosti in sodelovanju v Evropi. Vendar pa omenjeni dokumenti tega načela ne vsebujejo le kot deklarativno izjavo, marveč nalagajo drža-vam tozadevno tudi povsem določene dolžnosti in obveznosti, pač v spoznanju, da morejo manjšine to svojo plemenito nalogo v okviru mednarodnega sožitja in sodelovanja uspešno izpolnjevati le te-daj, če sta dejansko in vsestransko zagotovljena njihov obstoj in razvoj.

O teh načelih je vedno spet govora tudi tedaj, kadar gre za odnose med Avstrijo in Jugoslavijo ali v ožjem merilu med Koroško in Slovenijo. H tem načelom se v polni meri priznavamo zlasti tudi koroški Slovenci, vendar moramo prav ob zadnjem razvoju dogodkov okoli našega vpraša-nja ugotoviti, da v tej situaciji žal nikakor ni mo-góče govoriti o dobrih odnosih oziroma je „dobro sosedstvo“ trenutno na zelo trhlih temeljih. Sklep o preštevanju, ki so ga avstrijska vlada in stranke sprejele proti upravičenim pomislekom in argu-mentom prizadetih manjšin ter proti svarilom in protestom Jugoslavije, je te odnose tako močno obremenil, da bi pomenilo lagati sebi in drugim, če bi kdo trdil, da obstajajo danes med Koroško in Slovenijo odnosno med Avstrijo in Jugoslavijo dobrososedski odnosi in prijateljsko sodelovanje.

Krivda in odgovornost za to nerazveseljivo in za vse prizadete škodljivo stanje pa je izključno in v polni meri samo pri merodajnih političnih de-

javnikih na avstrijski državni in koroški deželni ravni, ki so v svojem poslušnem izpolnjevanju zahtev nemškonacionalističnih in neonacističnih sil stopili celo na nevarno pot enostranskega revi-diranja državne pogodbe z vsemi daljnosežnimi posledicami, ki jih more imeti ta korak za avstrij-sko republiko.

Tega se zavedajo in le tako je mogoče tudi razumeti naravnost bolešno hlastanje za vsako najmanjšo priložnostjo, da bi „dokazali“, kako „dobri“ so kljub vsemu temu odnos med sosed-njima deželama in državama. Vzemimo na primer obisk koroških novinarjev v Ljubljani (ki se ga naš list iz protesta proti takemu razvoju dogo-dkov ni udeležil, ker ni hotel sodelovati pri ustvar-janju lažne „idile“ dobrega sosedstva v trenu-tku, ko se je slovenska narodna skupnost na Ko-roškem znašla pred zelo resnimi in usodnimi odo-ločitvami). Argumenti, ki so jih izrazili predstavi-niki Slovenije proti sklepu o preštevanju, po „za-slugi“ koroškega tiska in njegove že znane prakse polovičnih resnic v tukajšnji javnosti niso imeli skoraj nobenega odziva, toliko bolj pa so odjek-nile besede o dobrem sosedstvu in prijateljskem so-delovanju.

Posebno daleč je šel pri tem deželni glavar Wagner, ko je zavzel stališče k izjavam podpred-sednika slovenske vlade Čačinoviča. Odločne be-sede, s katerimi je Čačinovič obsodil nameravane ukrepe proti manjšini in opozoril na posledice ta-ke politike, je Wagner dosledno preslišal (saj je tozadevne argumente prizadete manjšine ter urad-

nih forumov Slovenije in Jugoslavije že dva dni prej zelo zviška zavrnil kot neresnične, torej kot laži!); zdaj je Wagner videl v Ljubljani samo „razveseljiva znamenja zmanjšanja napetosti“ in je v smislu „načelne soglasnosti o potrebi politike dobrega sosedstva“ kar nekam ukazovalno za-ključil, da so v sosedskih odnosih raznovrstne možnosti razvoja, „ki jih en sam problem — miš-ljeno je manjšinsko vprašanje — ne bi smel bre-meniti“. Za tistega, ki pozna razvoj manjšinskega vprašanja na Koroškem, je na podlagi takih iz-jav možen le ta zaključek: Kaj se boste razbur-jali zaradi koroških Slovencev, ko pa smo tako dobri prijatelji in sosedi; z manjšino pa bomo že sami opravili, saj imamo tozadevno dovolj iz-kušenj.

Ob vsem tem se pač ni čuditi tistim, ki začena-jo dvomiti v učinkovitost protestnih izjav, ki jih v teh dneh sprejemajo na najrazličnejših ravneh v Sloveniji in Jugoslaviji. Zlasti pa v resnost teh protestov ne bodo verovali na merodajnih mestih v Avstriji, dokler bodo vzporedno z verbalnimi svarili pred negativnimi posledicami za meddr-žavne odnose še naprej potekali prijateljski pogo-vori o razširitvi gospodarskega sodelovanja med obema državama.

Vse to se dogaja v trenutku, ko je manjšina za-radi popolnega nerazumevanja in brezobzirnega diktata merodajnih v Avstriji prisiljena prekiniti pogovore z vlado, če noče tudi še sama prispevati k svoji lastni narodnostni smrti. Ob takih dejstvih je „dobro sosedstvo“ in „prijateljsko sodelovanje“ res zgrajeno na zelo trhlih temeljih...

Ostri protesti po vsej Jugoslaviji:

Upravičeni so dvomi v demokratičnost avstrijske države

Sklep avstrijske vlade o preštevanju manjšin ter določitev odstotka (25 %), od katerega naj bi bilo odvisno izpolnjevanje obveznosti iz državne pogodbe — to sta ukrepa, ki sta naletela na najodločnejši odpor in protest tudi v Jugoslaviji.

Tako je predsedstvo SR Slovenije glede teh ukrepov ugotovilo, da pomenijo „očiten pristop k reviziji avstrijske državne pogodbe, v kateri glede uresničevanja varstva manjšin niso predvideni nikakršni pogoji in kvalifikacije“. Hkrati pa predstavlja to ravnanje avstrijske vlade in strank tudi „popuščenje protidemokratskim in neonacističnim silam, zaradi česar protestirajo proti temu v Avstriji ne samo prizadeti manjšini, temveč vsi, ki se zavedajo usodnosti takšne politike“.

V stališču predsedstva SRS je dalje rečeno, da sklep avstrijske vlade in strank krši načela sklepne listine helsinške konference o varnosti in sodelovanju v Evropi. Vzdrževanje vzdušja, v katerem ni možno trezno, realistično in v sporazumevanju z manjšinami reševati njun položaj in zagotoviti uresničevanje avstrijske državne pogodbe dosledno in v celoti, pa otežuje prav tako urejanje drugih odprtih vprašanj in vzajemno koristno sodelovanje med Jugoslavijo in Avstrijo, poudarja predsedstvo SRS in pravi, da takšna politika lahko koristi samo tistim silam, ki jim ne ustreza razvoj dobrih odnosov med obema državama.

Ob koncu predsedstvo SR Slovenije naglašja, da se mora slovenska narodna skupnost v Avstriji, ki je v tisočletju svojega avtohtonega življenja na tem ozemlju preživela toliko težkih udarcev in je ni mogla uničiti nacistična politika genocida, skupno s hrvaško narodno skupnostjo dvajset let po podpisu državne pogodbe ponovno boriti proti novim metodam ogrožanja njunega narodnostnega obstoja in pravic. „Predsedstvo SR Slovenije ugotavlja, da so zadnji postopki avstrijske vlade izzvali splošno ogorčenost slovenskega in vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti, ki v svojih protestih zagotavljajo vso podporo narodnostnim manjšinam v njunem pravičnem boju.“

Zvezna konferenca SZDL Jugoslavije v svoji izjavi poudarja, da dogovor o preštevanju, ki ne upošteva upravičenih predlogov obeh manjšin, „še tembolj preseneča, ker je bil sprejet v času, ko so odnosi med sosednjima državama razodevali pozitiven razvoj, ki je vsekakor v skladu s trajnimi in življenjskimi interesi naših narodov in narodov Avstrije, prav tako pa tudi s helsinškimi dokumenti o varnosti in sodelovanju v Evropi“. Prav tako pa to dejanje odstopa tudi od prizadevanj obeh držav za pozitivno ureditev odprtih vprašanj med Jugoslavijo in Avstrijo.

SZDL Jugoslavije izraža prepričanje, da bodo demokratične in napredne sile Avstrije premostile takšno negativno tendenco pri reševanju položaja in pravic manjšin, nato pa zaključuje: „Dosledna izpolnitev določil državne pogodbe glede položaja in pravic jugoslovanskih narodnostnih manjšin, brez slehernega postavljanja pogojev s preštevanjem ali ugotavljanjem manjšin, bi bil dokaz, da so v sosednji Avstriji premostili tendenco po reviziji državne pogodbe, kakor tudi, da želi republika Avstrija v helsinškem duhu prispevati k sporazumevanju in sodelovanju na mednarodnem področju, na notranjem pa k razvoju demokracije in humanizma.“

Posebno odločno je protimanjšinske ukrepe v Avstriji obsodila republiška konferenca SZDL Slovenije. Ugotavlja, da pomeni dogovor o preštevanju manjšin revizijo državne pogodbe, obenem pa grob napad političnih predstavnikov večinskega naroda na pravice manjšine in na njen obstoj. Dogovor o odstotku, na katerega je žal pristala tudi socialistična stranka, ki ima v parlamentu absolutno večino, je ugodno presenetil le

nacionalistične skrajneže v Avstriji, demokratsko javnost pa najresneje opozoril na vpliv teh profašističnih in razbijaških elementov.

„Slovenski narod in jugoslovanski narodi pa tudi avstrijsko ljudstvo se zopet soočajo z vprašanjem, kaj in koliko pomenijo besede in podpisi najodgovornejših predstavnikov Avstrije, pa naj gre za avstrijsko državno pogodbo, helsinške dokumente ali javna zagotovila. Sprašujejo se, kakšna je demokracija v tej deželi, ko sklepajo dogovore proti volji manjšine in brez nje ter na račun njene obstoja.“

SZDL Slovenije spominja, da ni prvič, da hočejo Slovence zbrisati iz krajev, kjer živijo tisoč let. „Znani so primeri,“ je rečeno v izjavi, „ko uradna statistika druge avstrijske republike desetka Slovence tako, kot jih ni niti nacistična Nemčija.“ Ne bo prvič, da se bodo Slovenci temu uprli in branili svoje pravice, opozarja SZDL Slovenije ter zagotavlja, da bodo pri tem imeli polno podporo maličnega naroda in vse jugoslovanske skupnosti.

Ostro so protestirale tudi razne druge organizacije, občinske skupščine, šolska mladina in sploh najširša javnost tako v Sloveniji kot tudi v ostali Jugoslaviji. Tako je Zveza sindikatov Slovenije poudarila, da sklep o preštevanju ni le dejanje, uperjeno zoper manjšino, temveč pomeni tudi revizijo državne pogodbe in močan korak nazaj tako v razvoju manjšine, kot tudi v splošnem demokratičnem razvoju Avstrije. „To dejanje je izraz popuščenja zahtevam najbolj nazadnjaških avstrijskih krogov, ki s svojimi neprestanimi pritiski, tako na manjšino kot na vse kar je naprednega, želijo obnoviti vzdušje hladne vojne in preprečiti prizadevanja za mir in sodelovanje med obema državama in v Evropi nasploh.“ ZSS izraža prepričanje, da se napredna avstrijska demokratična javnost in delavski razred Avstrije zavedata daljnosežnosti posledic take odločitve in da bosta storila vse, da bi preprečili nadaljnji razvoj v tej smeri.

Zveza socialistične mladine Slovenije pa poudarja, da se je ob protimanjšinskih ukrepih ponovno izkazalo, da so upravičeni dvomi v demokratičnost avstrijske države — saj gotovo ni demokratična država, v kateri oblasti ne izpolnjujejo državne pogodbe.

„Štetje je smrt“

Ugledni strokovnjak za manjšinska vprašanja prof. dr. Theodor Veiter je objavil v tedniku „Die Furche“ (štev. 9 z dne 28. 2. 1976) članek z naslovom „Ljudsko štetje je smrt ljudstva“ (Volkszählung ist Volkstod). Izgleda, pravi Veiter, da je s sporazumom treh strank o ljudskem štetju posebne vrste in o 25-odstotni klavzuli vsaj na Koroškem „zagotovljena zmaga etnične večine nad etnično manjšino“, čeprav sta osrednji slovenski organizaciji še neposredno pred tozadnim sklepom ponovno svarili pred takšnim štetjem posebne vrste ter ga — ker v bistvu pomeni uradno ugotavljanje manjšine — kot doslej odločno odklonili.

Morda bi se dalo takšno štetje le zagovarjati, če bi se zakonodajalec in večinski narod odločila, da bosta po izvedbi štetja velikodušna do manjšine, meni Veiter, ki pa potem približa: „Toda sklep političnih strank o 25-odstotni klavzuli kaže, da se z ljudskim (jezikovnim) štetjem posebne

vrste slovenski narodnostni skupnosti pripravlja smrt, pa čeprav pobudniki tega ukrepa tega ne nameravajo.“ Pri tem Veiter razlaga, da „smrt ljudstva“ seveda ne pomeni rododoma (genocid) v smislu avstrijskega in mednarodnega kazenskega prava, temveč da gre za „kulturni rododoma“ (Cultural genocide) v smislu resolucije oziroma konvencije OZN.

Da je nameravano štetje usmerjeno zoper jezik manjšine in da pomeni uničenje etničnega bivanja ljudstva ali „etnocid“, utemeljuje Veiter s tem, da bi ob tako visokem odstotku (25 %) po izvedbi štetja le 3 do največ 7 občin na jezikovno mešanem ozemlju imele še tolikšen odstotek manjšinskega prebivalstva, da bi prišle v poštev za določila člena 7. Od upravnih ter sodnih okrajev pa niti eden ne bi bil več dvojezičen, tako da bi morali že sedanjí skopi zakon o sodnem jeziku ukiniti namesto razširiti. „Res, da bi v nasprotju s sedanjim sicer ne pravnim, vendar dejanskim stanjem imelo nekaj občin in

Tudi v avstrijski javnosti raste odpor proti ugotavljanju manjšine

Krog organizacij in ljudi, ki nastopajo proti ugotavljanju manjšine, se vedno bolj širi. Na svojem spomladanskem zasedanju se je tudi Katoliško moško gibanje Avstrije soglasno izreklo proti vsakršnemu ugotavljanju manjšine ter izrazilo solidarnost s koroškimi Slovenci in z gradiščanskimi Hrvati.

V izjavi Katoliškega moškega gibanja je med drugim rečeno, da slovenska narodna skupnost zaradi njenega položaja nima le pravice do enakopravnosti, temveč ima pravico do posebne zaščite in izdatnega pospeševanja s strani vseh drugih Avstrijcev. Pravi, da znaten del slovenske manjšine ne bi mogel uveljaviti svojih pravic, če bi prišlo do predvidenega štetja posebne vrste. Nazadnje izraža gibanje v svoji izjavi bojazen, da bi utegnili priti na južnem Koroškem do ponovnih nemirov med prebivalstvom.

Izjava Katoliškega moškega gibanja je brez dvoma pomembno dejanje, saj ob „demokraciji“, ki vlada v Avstriji, danes ni preveč „zaslužno“ odločno nastopiti proti nameravanemu štetju posebne vrste. Podobne izjave koroški Slovenci še posebej pogrešamo med organizacijami socialistične stranke, ki zlasti na Koroškem vedno bolj zahaja na nacionalistične pozicije.

Ustvarjalce javnega mnenja je v zvezi z izjavo imenovanega gibanja najbolj zanimalo, ali se je katoliško moško gibanje „solidariziralo“ z zahtevami slovenskih osrednjih organizacij. Član koordinacijskega odbora dr. Waldstein je odgovarjal na sicer provokantna vprašanja v zvezi z izjavo v radiu zelo previdno in nazadnje menil, da se bo morala cerkev zanimati za tiste, ki stojijo med obema narodoma, kar na Koroškem v političnem jeziku pomeni, da se bo zanimala za „vindišarje“.

Taka manjšinska politika nasprotuje duhu in črki državne pogodbe

Poleg Solidarnostnega komiteja za pravice koroških Slovencev, v katerem je združenih že več kot 20 organizacij ne glede na narodno ali politično opredeljenost njihovih članov, se je na Dunaju osnoval še poseben Akcijski komite proti ugotavljanju manjšin in za pravice koroških Slovencev, ki je prejšnji teden poslal zvezni vladi in državnim poslancem zelo odločno izjavo proti vsakemu preštevanju ter zahteval popolno uresničitev pravic manjšin brez vsakega povezovala s kakršnimikoli števili. Izjavo je podpisalo več kot 300 osebnosti iz političnega, kulturnega in družbenega življenja Avstrije; med podpisniki so znani znanstveniki in univerzitetni profesorji z Dunaja in iz drugih univerzitetnih mest, nadalje številni novinarji in publicisti, predstavniki raznih organizacij in združenj, pa tudi mnogi posamezniki, med njimi na primer celo sin kanclerja Kreisknega z ženo ter mnogi drugi, ki so izrazili solidarnost s koroškimi Slovenci v boju proti krivičnemu diktatu vlade in treh strank.

V izjavi komite opozarja, da je Avstrija že pred dvajsetimi leti dosegla svojo neodvisnost s podpisom državne pogodbe, vendar pa narodne manjšine v Avstriji še vedno čakajo na popolno uresničitev pravic, ki so jim bile zagotovljene v državni pogodbi. „Zaradi tega neizpolnjevanja državne pogodbe pa trpi ugled Avstrije v

svetu,“ je rečeno v izjavi, ki potem navaja, da so koroški Slovenci ogroženi v svojih zakonitih možnostih razvoja in s tem tudi v svojem obstoju kot narodnostna skupnost, ker slovenski otroci nimajo pouka v materinem jeziku, ker Slovenci svojega jezika praktično ne morejo uporabljati pred uradi in sodišči in ker kraji njihove naselitve niso označeni tudi v njihovem jeziku.

„Medtem ko mednarodni strokovnjaki, med njimi tudi Avstriji, že dolgo zahtevajo, da manjšine potrebujejo ne le posebno zaščito, marveč tudi posebno pospeševanje, pa naj bi bile pravice slovenske narodne skupnosti v Avstriji vezane na posebno štetje,“ je rečeno v izjavi. „Takšno štetje nasprotuje duhu državne pogodbe; poleg tega pa bi tak popis lahko ugotovil samo to, kako malo Avstrijcev se danes že upa biti Slovenec.“

Zaradi tega podpisniki izjave odločno odklanjajo sleherno ugotavljanje manjšine ter pozivajo zvezno vlado in parlament, da v celoti izpolni člen 7 državne pogodbe. Kajti: „Če hoče biti avstrijska politika zagotavljanja in ohranjanja miru v Evropi in v svetu še naprej verodostojna, potem samospoštovanje vseh Avstrijcev terja, da uresniči širokogrudno pospeševanje manjšin v smislu mednarodne pogodbe.“

Poleg izjave, ki jo je poslal vladi in parlamentu, je Akcijski komite proti ugotavljanju manjšin in za pravice koroških Slovencev pripravil še obširno dokumentacijo, v kateri prikazuje zgodovino, razvoj in današnjo problematiko boja za uresničitev manjšinskih pravic v smislu člena 7, na drugi strani pa prikazuje tudi nastanek in resnični namen zahteve po ugotavljanju manjšine. V tej dokumentaciji je med drugim prikazano, kako so bili koroški Slovenci v prvi republiki ogoljufani za vse tisto, kar so jim širokogrudno in svečano obljubljali pred plebiscitom; kako so bili v dobi nacizma obsojeni na smrt, vendar so se tej obsodbi uprli in prav z njihovim prispevkom v oboroženem boju proti fašizmu se je ponasjala Avstrija na pogajanjih za državno pogodbo. Posebno obširno pa je dokumentirano, kako nemški nacionalisti danes nadaljujejo staro protislovensko politiko; kako daleč sega njihov vpliv, ko pred njimi kapitulirajo ne le varnostne oblasti (npr. pri protizakonitem podiranju uradnih dvojezičnih napisov leta 1972), temveč tudi odgovorni politični dejavniki v deželi in državi, ki zdaj poslušno izpolnjujejo zahtevo teh sil po preštevanju in s tem po statistični likvidaciji manjšine.

„Kdor dopušča, da se pravice manjšine v Avstriji v nasprotju z vsakim zakonom tako zožujejo, tisti postane neverodostojen tudi v svojih zahtevah po izpolnitvi upravičenih želja južnotirolskega prebivalstva,“ je rečeno v omenjeni dokumentaciji, ki se zaključuje z ugotovitvijo: „Taka politika nasprotuje duhu in črki avstrijske državne pogodbe; zato se ji je treba odločno upreti!“

Narodnostna mimikrija ali navidezno potujčenje

Daljš ko človek razmišlja o potujčenju, bolj približa do spoznanja, da te besede ne uporabljamo prav. Potujčenje pomeni namreč nekaj do-kočnega. Raba te besede je torej upravičena šele tedaj, ko je proces odtujevanja končan, ko ni več povratka nazaj.

Običajno govorimo o potujčenju že veliko prej. Na primer ko otroci ne govorijo več jezika staršev. V resnici pa sprememba govornice se ne pomeni potujčenja. To lepo vidimo npr. pri Ircih ali Židih. Celó v primeru, če je hkrati z jezikom odmrta narodna zavest, še ni mogoče govoriti o potujčenju. Še je družba prepletena s tako močnimi elementi prvobitne narodne resničnosti, da je možno, da se proces odtujevanja ne le zaustavi, ampak da se zopet povrnejo prvobitne vrvice in svoji celovitosti. Tudi tu je na mestu primer Irske. Najprej se je povrnila narodna zavest, sedaj se povrača tudi stari keltski jezik.

Če ta razmišljanja prenesemo na razmere, kakršne so na Koroškem, ali pa v Trstu in Gorici, bomo videli, da tudi tu ni upravičeno govoriti o potujčenju, čeprav je resnica, da se je uporaba slovenskega jezika močno skrčila.

Slovenstvo ni prisotno le pri tistih, ki se govorijo naš jezik. V podzavesti tli tudi pri rodovih, ki so že dolgo tega prešli na uporabo tujega jezika in jezika prednikov sploh ne poznajo več. O tem se lahko prepričamo, ko spregovorimo v navidez potujčenih mestih, kot je Celovec, s prenekatrim preprostim človekom. Govori pa o tem tudi rastoče zanimanje za jezik in resnico prednikov, ki v posameznih primerih privede do odločitve, da se ta jezik ponovno nauči. V nekaterih italijanskih krajih dlje od meje, kamor ne seže obmejni šovinizem, se potomci slovenskih staršev, ki tam živijo, s ponosom kitijo s preteklostjo svojih prednikov.

Se bolj zanimivo pa je, da je slovenstvo v bistvu prisotno celo v tistih ljudeh, ki ga najbolj zanikajo. Prav mera, s katero histerično udrihajo po jeziku svojih prednikov, dokazuje, da so v resnici nekaj drugega, kot se kažejo. Zasedimo jih celo v vrstah najvidnejših funkcionarjev Heimadienst in v Trstu med neofasisti. Bolj ko hrumijo v svojem nemštvu ali italijanstvu, bolj s tem kažejo, da nekaj prikrivajo oziroma nekaj razglasa, kar v resnici niso. Dokaz njihovega slovenstva torej niso samo njihovi priimki.

Na take rojake sicer ne moremo biti ponosni. Vemo, da je pri njih sla-

host osebnosti ali značaja tista, ki namrekuje izbrube protislovenstva. Gre za slabice, ki iščejo moč tako, da se skrivajo za parole, zaščiteni v krdelu somišljenikov. Toda kljub tej realnosti in kljub svojemu ravnanju in izjavam niso zares potujčeni.

Tako pridemo do spoznanja, da beseda potujčenje v sedanjih okoliščinah v krajih slovenskega zamejstva sploh ne pride v poštev. Ker nimamo boljše besede, ali pa ne vem zanjo, bi kot oznako takega „nedovršenega potujčenja“ uporabil tujko: mimikrija. To je izraz iz biologije, ki ozna-

di o tem pričajo razgovori, ki jih lahko vodimo na Koroškem, celo z raznimi višjimi uradniki.

Opisano stanje nam torej pove, da imamo, če vzamemo za primer Koroško, le-tam poleg zavednih Slovencev, in tistih, ki slovenskega jezika ne morejo povsem skriti (npr. samozvani vindšarji), še veliko več Slovencev, za katere bi rekli, da so v fazi mimikrije. V primeru, če bi v Avstriji zavlada res popolna narodnostna svoboda in bi se uresničile prave človečanske pravice, bi odpadla potreba po mimikriji in prišlo bi do tistega, kar je nek politik na Koroškem s strahom omenil — do reslovenizacije. Strah je seveda nesmiseln. Kajti povrnitev iz začete odtujenosti, mimikrije, k polnosti lastne resnice osrečuje in je lahko vsakomur le v ponos. Tudi resnični nemški ali italijanski strah ni potreben, saj s tem nič ne izgubita. Z mimikrijo spačeni nemškutarji in irendentisti jima pač niso v ponos. Tako Avstrija kot Italija bosta lahko ohranili spoštovanje le, kolikor bosta znali uresničiti obveznosti, ki izvirajo iz pogodbe in to ne le po črki, ampak po duhu.

Drug dokaz, na kako trhljih nogah je mimikrija, je nagel povratek k slovenskemu jeziku in zavesti širom Kranjske in Štajerske po letu 1918 ali pa naglo prebujanje narodne zavesti v slovenski Benečiji v zadnjem času.

Vse to pomeni, da so perspektive slovenskega življa v zamejstvu dobre. Heimadienst, kot simbol odtujevanja, je izgubil bitko leta 1970. Pomenčevanje takrat ni slavilo končne zmage. Ostalo je zavedno slovensko jedro, ki obranja tudi vse tisto, kar je zagnila mimikrija, da se ne more zares potujčiti. Čeprav utegnejo to jedro še nadalje oklestiti, pa je vendar notranje vedno bolj trdno in močno. Razen tega pa vidimo, da okleščanje ni edina resnica; po drugi strani jedro že raste. Raste s člani narodne skupnosti, ki so spoznali, da mimikrija ni v skladu z njihovim posebnim ponosom, pa so jo zato zavrgli. Spoznanje o bistvu mimikrije nam končno odstranjuje malodušje, s katerim smo zrlí na usodo naših ljudi v zamejstvu, kajti proces v smeri alienacije se mora zaobrtni k dez-alienaciji. Današnji svet namreč postavlja kot svoj ideal odpravo vseh alienacij, na prvem mestu socialne in narodne, saj je le v tem pogoj pravega in zdravega internacionalnega sožitja in socialne pravičnosti.

Primarij dr. Julij Zalokar

Duša, tisočkrat zasramovana, ponižana in žaljena, se zvija kot črv pod tiranovim pritiskom. Kje? — V šolah, v podjetjih, v tovarnah, v uradih in povsod, kjer mora zatajevati svoje narodno poreklo, da jo sploh pustijo eksistirati. Neodporna duša, seveda ne vsaka, samo o neodporni tu govorim, se končno vda. Samovšečni tiran pa se zmago-slavno ozira naokoli, ker se ne zaveda, da je njegovo početje sramotno tudi zanj.

Za dušo pa se začne drugo nelagodno obdobje. Občutek manj-vrednosti, bojazen, da se ne bo s čim zamerila tiranu in zadrega pred svobodnimi dušami jo nenehno tarejo, kajti zaveda se, da je svoboden le tisti, ki se upa boriti za svoje človeško dostojanstvo.

Kako se rešiti iz te mreže, ki je spletena iz pritiskov, pretenj, laži, izsiljevanja, prezira in zapostavljanja? Prenekatara duša, ki se je izne-verila svojemu narodu, misli, da je pod škornjem tirana zaščiten pred nadaljnjim zatiranjem; želi si miru, čeprav pod škornjem in presraščena ždi. Najbolj strahopetna izmed neodpornih je pa tudi zelo nemirna, in nemir jo žene v napad na lastne brate. Tako doseže odobravanje tirana vsakokrat, kadar kot naščuvan psiček bevska na člane svoje narodnosti.

Neodporna, izlirjena, bolna in nesvobodna duša pa nenehno hre-peni doseči ravnotežje, ki ga je izgubila, ko se je vdala tiranovemu

Zatiranje duševnosti slovenskega človeka na Koroškem

pritislu in se odrekla svojemu narodu. Želi, da bi jo tiran sprejel v svoj krog kot enakopravno, sebi enako. Tega pa on noče in ne more. Med njima je preveč zelo važnih razlik, ki predstavljajo nepremagljivo oviro.

Prvič:
Tiran stodoletno priznava pripadnost k svojemu narodu in je ponosen nanj. Neodporna duša se ji je odrekla popolnoma. Trepeče, kadar ome-njajo ime njenega naroda.

Razmerje je 100:0

Tiran lahko vsak čas zahteva od duše rodovnik za mnogo let nazaj ali pa kake druge podatke, ki sploh niso važni za nič drugega kot zato, da drži dušo vedno v precepu (kot lovec kačo).

Drugič:
Tiran je prepričan, da je rojen za nadrejenega. Neodporna duša se mora zado-voljiti s podrejeno vlogo.

Razmerje je zopet 100:0

Tretjič:
Tiran jemlje, tepta, izkorišča! Tiran je gospodovalen. Neodporna duša si brez odpora pusti vzeti, ker hlapčuje.

Razmerje 100:0

Poslednjič:
Pomislimo, kdo je lahko komu dorešel, enakopraven, svoboden? Brez dvoma le tisti, ki ima visoko moralno zavest in se ne vda pritisku, ki se ne laže, kajti laž je, če Slovenec trdi, da ni Slovenec.

Tiran in neodporna duša imata samo nekaj skupnega: laž. Tiran jo zahteva, duša jo izreka iz strahu.

Za besedo tiran imamo še drugi izraz: trinoč. Prvotno je beseda pomenila najbrž človeka, ki je s krepkimi nogami trl in luščil plodove; dandanes pomeni človeka, ki druge zatira. Je ohol, domišljav, sebičen, brezobziren, krivičen, samopašen in oblasten zatiralec človeškega do-stojanstva bližnjih ljudi. Za svojo osebo zahteva vso čast, spoštovanje, drugim da čuti, da so nižji, odvisni. Njegov glas je rezek, gospodo-valen. Njegov pogled je jastrebji, tudi takrat, kadar se skriva za po-kroviteljskim nasmeškom. V njegovi prisotnosti, pa četudi je to na jav-nem prostoru, npr. v avtobusu ali na cesti, se uboga slovenska duša še tiho ne upa govoriti v materinem jeziku.

Vendar trinoč ne zatira samo drugih, blokiral je tudi svojo vest, izneveril se je najboljšim članom svojega naroda, ki so s svojimi ide-jami in dejanji nesebično služili človeštvu brez razlike glede na barvo, narodnost, poklic in vero. Kaj ni to znak, da se je tiranova duševnost popačila in da je tiran izrodek na veji lastnega naroda?

Neki biolog je prerokoval: „Preden bo mogel človek posekati zad-nje drevo na svetu, se bo zadušil.“

Preden bo tiran strl poslednjega Slovenca (saj nas je v primeri z drugimi narodi malo), bo že tolkel po lastnih ljudeh. Bes, ki se ga pra-vočasno ne ukroti s kulturo, divja...

Kateri pa so dejavniki, ki so vzeli tisočnim ljudem duševno odpor-nost?

Prvič: presurov, brezobziren gospodarski in politični pritisk s skup-nim imenom — nekultura;

drugič: nekoliko rahlejši živčni sistem ogroženih.

Kdo bi vedel za vse mnogovrstne krivice, ki jih je moral rod za rodom trpeti v tej naši bridki zgodovini.

NADA

ANTON SVETINA:

Iz zgodovine Pliberka in okolice

Kmalu za tem priporoča grof Nikolaj pl. Rosenberg v pismu škofu Rabatti, naj dovoli prodajo neke kmetije, ki je bila v lasti bratovščine Rešnjega telesa v župniji Pliberk, baronu Matiji pl. Lichten, v kar je že privolil pokojni škof Oton Friderik. Škof Rabatta naroča v pismu z dne 3. decembra 1664 pliberškemu vikarju, naj poroča, kaj je pokojni škof v tej zadevi ukrenil in ali se je ta prodaja izvršila v sporazumu z bratovščino ali brez njene ved-nosti, ali je ta transakcija v korist bratovščine, ali je bila vrednost kmetije precenjena po ne-pristranskih osebah in ali je sedaj ugoden tre-nutek za to, da bi ta odprodaja služila pobož-nim namenom bratovščine. Ko bo škof prejel te podatke, bo lahko odgovoril grofu Rosen-bergu.

Spomladi leta 1666 je v mestu Pliberku iz-bruhnili zopet hud požar, ki je upepelil tudi župnišče. Vikar Stergar prosi v pismu z dne 22. maja 1666 škofa, naj mu za ponovno zgraditev župnišča spregleda plačilo letne da-jatve kongrue v znesku 30 goldinarjev. Žup-nišče pa še leta 1668 ni bilo na novo sezidano, ker je vikar Jurij Stergar še 11. maja 1668 na-slovil na škofa prošnjo za pomoč pri graditvi župnišča. V zvezi s tem požarom je vikar Ster-gar dne 16. septembra 1667 poročal škofijske-mu ordinariatu, da je bil cerkveni stolp v po-žaru leta 1666 tako porušen, da ga bo treba do tal podreti in na novo sezidati. V te namene prosi v svojem imenu in v imenu cerkvenih

ključarjev, naj dovoli, da prodajo eno podlož-niško hubo in porabijo izkupicek pri zidavi stolpa. Vikar je dobil tale odgovor sklepa ško-fijskega konzistorija: Ker so določene visoke kazni zoper tiste, ki odtujujejo cerkveno pre-možnjenje, kakor je to predpisal papež Pavel II. in je to potrdil tudi tridenski koncil, se prodaja podložniškega posestva ne more dovoliti. Če-tudi je res, da je ta kmetija oddaljena od mesta Pliberk tri milje in je cerkvi malo koristna, bi morali za tako prodajo izposlovati dovoljenje papeža in deželnega kneza, kar je zvezano z velikimi težavami. Zato je bolje, da se bo stolp popravil postopoma iz letnih dohodkov žup-ne cerkve.

16. septembra 1667 se pritoži vikar Stergar pri ljubljanskem škofu, da so začeli pliberški meščani pobirati desetino od zemljišč, ležičih v zunanem mestnem pomirju, ki so jih imeli več kot trideset let v zakupu, za sebe brez plačila zakupnine, češ da pravica do desetine v smislu veljavnih predpisov po tridesetih letih zastara. Škof je vikarju odgovoril, da se po cerkvenih predpisih desetine ne smejo in ne morejo dajati v zakup za daljšo dobo od trideset let, cerkev pa te pravice ne more izgubiti, ker ne zastara. Zato naroča vikarju, naj najemno pogodbo za prihodnje leto obnovi, če pa ne bi uspel, naj se posvetuje z dobro podkovanim odvetnikom, kaj bi bilo treba storiti, in naj pred vložitvijo tožbe pošlje pooblastilo za tega odvetnika v Ljubljano ali v Gornji grad v podpis.

16 Iz leta 1667 je ohranjena imenjska vrednost zemljišč, ki so bila v lasti pliberške župnije ter pliberške župne cerkve in njenih podruž-nic, kakor je bilo vpisano v deželni deski v Celovcu (wieviel Pfundt Herrn Gült ein jede possidiert):

	Funtov	Reparjev	Novčev
Župnija Pliberk	71	7	8
Župna cerkev	22	1	3
Beneficij sv. Janeza Krstnika	10	5	—
Cerkov sv. Danijela	9	—	2
Cerkov sv. Ulrika	5	1	26
Cerkov sv. Jakoba v Dobu	—	6	9½
Cerkov sv. Jakoba in Valentina	8	—	25
v Mežici	1	2	—
Cerkov sv. Jurija	5	4	—
Cerkov sv. Bartolomeja	2	4	—
Cerkov sv. Andreja	1	2	—
Cerkov sv. Magdalene	1	2	—

Obe cerkveni bratovščini Rešnjega telesa in sv. Nikolaja sta bili z župno cerkvijo Pliberk pod eno napovedjo. Po tej napovedi so po-tem odmerjali tudi davke in vojaške dajatve (Rüstgeld).

12. februarja 1668 se je pliberški vikar Ster-gar pritožil zoper vikarja Primuža Peera v Smihelu, da za leto 1667 še ni poravnal do-tacije škofiji in zato tudi sam ne more poslati dolžnega prispevka. Škofijski ordinariat je šmi-helskemu vikarju naročil, da plača ta prispe-vek v roku 14 dni, ker je po vpisu v urbarju pliberške župnije dolžan to storiti, če pa ima zoper pliberški vikariat kake ugovore, naj to stori v predpisanem roku. Ker pa je vikar Peer

medtem ugovarjal plačilu in prosil, naj se za-deva prepusti v odločitev sinodi v Gornjem gradu, ki bo obdržana na praznik sv. Dorote-je po veliki noči, je škofijski ordinariat izdal dne 17. marca 1668 tale dekret: Ker letos ne bo obdržana sinoda v Gornjem gradu, tem-več v Ljubljani, se njegov ugovor ne more upoštevati in se mu v imenu škofijskega ordi-nariata strogo naroči, da takoj poravnava dolž-no in dosedaj običajno penzijo škofiji. Pliber-skemu vikarju pa je ordinariat izdal istočasno dovoljenje, da izterja ta dolg in tudi stroške eksekucije potom rubeži s pomočjo posvetnih oblastev, če bi bilo to potrebno.

V začetku leta 1667 je umrl pliberški kaplan Grile. Za njegovo mesto je prosil duhovnik Martin Žlebnik, ki ga pa škofijski ordinariat ni nastavil, temveč mu naročil, naj prosi za vi-kariatsko mesto pri stolni cerkvi v Ljubljani. Za kaplansko mesto Grilca se je potegoval tudi drugi mestni kaplan v Pliberku Jurij Riedl in prosil, da bi smel opraviti v Gornjem gradu izpit dušebrižništva. Škofijski ordinariat je nje-govi prošnji ugodil in naročil škofijskemu ko-misarju v Gornjem gradu, naj ga on in najsta-rejši gojenec Marijanišča izprašata in mu iz-da data potrdilo z veljavnostjo do prihodnje vizi-tacije župnije Pliberk.

Dne 16. januarja je izdal škofijski urad v nekem sporu navodilo, da cerkvenega premo-ženja ne predstavljajo niti župnik niti cerkveni ključarji sami, temveč predstavljajo v cerkve-no-zemljiških sporih prvo instanco po starih običajih ljubljanske škofije složno in skupno župnik in cerkveni ključarji.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Občni zbor Zveze slovenskih zadrug - obračun uspešnega gospodarjenja

Koroški Slovenci so že pred več kot petimi desetletji spoznali, da je obstoj njihove narodne skupnosti odvisen tudi od lastne gospodarske zmogljivosti. Zato so se slovenski kmetje in obrtniki pred petindvajsetimi leti odločili za ustanovitev lastne slovenske zadrugne centrale Zveze slovenskih zadrug v Celovcu. In prav na dan petinpetdesete obletnice ustanovitve, to je 28. februarja, je Zveza slovenskih zadrug imela svoj redni občni zbor. To je več kot pol stoletja slovenskega združništva na Koroškem, kar je brez dvoma eden izmed bistvenih faktorjev slovenske narodne skupnosti ter potrdilo, da je med Slovenci že zgodaj prodrlo spoznanje, da je obstoj slovenskega življa na Koroškem odvisen tudi od lastne gospodarske dejavnosti. Zato z vso upravičenostjo zapišemo, da je Zveza slovenskih zadrug v vsej zgodovini njenega obstoja potrjevala svojo življenjsko upravičenost, še več, sooblikovala je tudi zgodovino koroških Slovencev in ima nenazadnje veliko zaslug, da so slovenske gospodarske ustanove danes pomemben faktor na ozemlju južne Koroške.

Sobotni občni zbor Zveze slovenskih zadrug je upravičil ekistenco slovenske zadrugne centrale, še več, beležil je viden napredek njenega prizadevanja, zakaj delegati so tokrat zborovali v dvorani novega slovenskega zadrugnega centra v Celovcu, kjer so ga lani kljub silno težavnim razmeram lahko izročili svojemu namenu, poleg tega pa je tudi bilanca tega zavoda pokazala razveseljav rezultat. To je brez dvoma pripisati sposobnemu vodstvu ZSZ in sodobnim delovnim razmeram, ki jih ima poslovni kader v novih prostorih te ustanove. Tu je treba še nakazati splošno gospodarsko stagnacijo, ki je prav v tem času bremenila tudi naš zadrugni zavod. Zato je vodstvu treba priznati vso sposobnost, ki jo je pokazalo v času svoje poslovne dobe. Slovenski zadrugni center pa za koroške Slovence ne pomeni le velik napredek v gospodarstvu, marveč je pridobitev tudi na kulturnem področju, kajti v novih prostorih je dobila mesto tudi knjigarna Naša knjiga, ki brez dvo-

ma sodi med najlepše urejene knjigarne v Celovcu. Tudi Aula slovenica je v zadnjem letu postala poim v Celovcu, zakaj v tem prostoru smo bili priča predstavitvi najboljših slovenskih likovnih umetnikov in drugih kulturnih prirediteljev. Tudi to potrjuje, da je kultura lahko tesno povezana z gospodarstvom, ali obratno, če je razumevanje za to. Vodstvo ZSZ je to možno vez demonstriralo z dejanji.

Občni zbor Zveze slovenskih zadrug je potekal v duhu demokracije in v tem smislu izvolil tudi novo vodstvo. Na željo dosedanjega dolgoletnega predsednika Florjana Lapuša, da ne kandidira več je občni zbor za novega predsednika izvolil Hanzija Ogrisa, ki je že doslej bil aktiven delavec na zadrugnem področju. Za prvega podpredsednika je bil ponovno izvoljen dosednji poslevodeči podpredsednik dr. Mirt Zwitter, za drugega podpredsednika Janez Hudl, medtem ko so v Upravni in Nadzorni odbor poleg dosedanjih odbornikov bili izvoljeni tudi nekateri novi člani.

V imenu novoizvoljenega odbora se je delegatom za zaupanje zahvalil novi predsednik Zveze slovenskih zadrug Hanzij Ogris ter obljubil, da bodo delovali z vso odgovornostjo ter navzoče zadružnike pozval, da odboru z vsemi močmi stojijo ob strani. Hanzij Ogris pa se je prisrčno zahvalil tudi dosedanjemu predsedniku Lapušu za njegovo dolgoletno delovanje v Zvezi slovenskih zadrug. V znak zahvale je odbor sklenil, da Florjana Lapuša imenuje za častnega predsednika ZSZ, kar je s strani odbora lepa gesta napram dosedanjemu predsedniku.

Končno je treba še zapisati, da je izmed ustanoviteljev Zveze slovenskih zadrug živ samo še en član ustanovnega odbora in sicer ravnatelj v pokoju Franc Aichholzer, kar je na občnem zboru bilo tudi povedano. Na občnem zboru je bilo tudi povedano, da bo ZSZ za vse zaslužne člane priredila posebno slovesnost, na kateri bodo letem izrekli primerna priznanja.

V a b i l o na

OBČNI ZBOR ZVEZE SLOVENSKIH ŽENA

v ponedeljek 8. marca 1976
ob 13.00 uri v Dijaškem domu,
Tarviser Straže 16, Celovec.
Na dnevnem redu bodo
volitve odbora, poročila in razno.
Vabimo vas, da se našemu vabilu odzovete.

Odbor

Prosvetaši SPD „Vinko Poljanec“ in SPD „Danica“ gostovali v Kamniku

Slovensko prosvetno društvo „Vinko Poljanec“ je minulo leto z Delavsko kulturnim društvom „Solidarnost“ v Kamniku navezalo prijateljske stike. Po obisku delegacije škocijskih prosvetašev v Kamniku, je sledilo gostovanje pevskih zborov „Solidarnost“ v Škocijanu. Njihov nastop nam je še dobro v spominu. Med nas so prišli s svojo revolucionarno delavsko pesmijo. Pretekli petek pa so naši prosvetaši bili gost „Solidarnosti“ in sicer moški pevski zbor SPD „Vinko Poljanec“ v Škocijanu in Trio Korotan s pevci SPD „Danica“ v Št. Vidu v Podjuni.

Srečanje je bilo zelo pristrčno. Kamničani so naše pevke in pevce sprejeli izredno pristrčno, kar je ra-

zumljivo, saj so se srečali dobri prijatelji in slovenski rojaki s tu in on stran meje. Gostitelji so nastop oz. gostovanje dobro organizirali. Občinstvo je napolnilo štiridesedežno dvorano, kar je potrdilo veliko zanimanje za slovensko pesem s tustran Karavank. Najprej je goste pozdravil predsednik „Solidarnosti“ Franc Spruk, ki je našim pevcem izrekel prisrčno dobrodoščilo. Za njim je spregovoril občinski odbornik Franc Picej, ki je spremljal naše pevce kot slovenski občinski odbornik. Predsednik SPD „Vinko Poljanec“ Miha Kap je spregovoril v imenu društva in vseh nastopajočih in ob tej priložnosti nakazal težki položaj, v katerem se koroški Slovenci nahajamo glede dosege naših narodnostnih pravic. Vendar je izrazil odločnost koroških Slovencev, ki se ne bodo pustili šteti in izrazil prepričanje, da jih v tej borbi podpre tudi matični narod.

Pevski spored so odvijali izmenoma škocijski in šentvidski pevci, ki so nastopali s triom Korotan in tudi kot mešani vokalni oktet, vsi pod vodstvom požrtvovalnega zborovodje Hanzija Kežarja. Sprejem sporeda s strani občinstva je bil navdušen, kar je nastopajočim dalo veliko zaščene in so zato sleherni točko podali dovršeno. Dolgi in bučni aplavzi so bili najboljša plačila pevcem in vodji.

Gostovanje pa ni bilo zaključeno s koncertnim nastopom, ampak se je nadaljevalo v prijetni družabnosti. Po zaključku koncerta so si izmenjali spominska darila. Miha Kap je predsedniku „Solidarnosti“ tov. Spruku izročil Pručnikovo knjigo Gamsi na Plazu, dirigentu Mihelčiču pa gramofonsko ploščo zbora „Danica“. Ob tej priložnosti je Miha Kap povabil pevski zbor „Solidarnost“ da spet pride v Škocijan. Zaključno je treba še povedati, da so se koncerta udeležili vidni predstavniki občine Kamnik.

Slovenska prosvetna društva — „Bilka“ v Bilčovsu, „Gorjanci“ v Kotmari vasi, „Kočna“ v Svečah in „Rož“ v Št. Jakobu v Rožu

vabijo na

1. rožanski izobraževalni teden

od 7. do 14. marca 1976

Program:

nedelja, 7. marca ob 19.30 uri — gostilna Miklavž v Bilčovsu
otvoritev
„A. Schuster-Drabosnjak — njegovo delo in življenje“, predava ravnatelj dr. Pavle Zabltnik
ponedeljek, 8. marca ob 14.30 uri — gostilna Miklavž v Bilčovsu
„Pastirci“ — mladinski film — predvaja SPZ
ob 17.00 uri v farni dvorani v Kotmari vasi
„Pastirci“ — mladinski film — predvaja SPZ
torek, 9. marca ob 19.30 uri — farna dvorana v Kotmari vasi
„Gewalt und Gewissen“ — avstrijsko uporništvu v 2. svetovni vojni — film z diskusijo
sreda, 10. marca ob 19.30 uri — gostilna Miklavž v Bilčovsu
„Gewalt und Gewissen“ — avstrijsko uporništvu v 2. svetovni vojni — film z diskusijo
četrtek, 11. marca ob 19.30 uri — farna dvorana v Št. Jakobu v Rožu
„A. Schuster-Drabosnjak — njegovo delo in življenje“, predava ravnatelj dr. Pavle Zabltnik
petek, 12. marca ob 14.30 uri — farna dvorana v Št. Jakobu v Rožu
„Pastirci“ — mladinski film — predvaja SPZ
sobota, 13. marca ob 20.00 uri pri Adamu v Svečah
Koncert rožanskih zborov
Pomen „Rožanskega izobraževalnega tedna“, predava nadzornik dr. Valentin Inzko
nedelja, 14. marca ob 19.30 uri — gostilna Miklavž v Bilčovsu
Podliska diskusija: Koroški Slovenci v sodobni družbi — izobraževanje odloča o naši bodočnosti.

Pripravljalni odbor

Odmevi iz Bilčovsa

Tudi Bilčovščani smo vneto zasledovali potek olimpijskih iger v Innsbrucku (Inomostu) na Tirolskem. Pri tem nismo imeli nikakih pomislov, da ne bi želeli in privoščili obilo uspehov našim avstrijskim tekmovalcem. Prav tako pa smo tudi bili mnenja, da naj zmaga tisti, ki je to čast s svojim nastopom zaslužil.

Od vsega začetka se je le malemu številu naših tekmovalcev nasmehnili olimpijska sreča in že je po celi Avstriji zavladal preplah — ali bo samo ena zlata kolajna krasila našo vrnitvo se olimpijsko reprezenanco (Klammer). Upali smo, da bo odločitev za Avstrijo prišla zadnjo nedeljo, ko se bodo naši skakalci iz orlovskega gnezda Zahomca pomerili na veliki smučarski skakalnici.

Nihče ne more tajiti ali osporavati dejstva, da je ravno to orlovsko gnezdo iz našega koroškega mešanega ozemlja rešilo olimpijsko čast Avstrije in prvi med njimi Karel Schnabl.

Vrnivšim se vrlim zmagovalcem je domači kraj Zahomec pripravil veličasten sprejem. Ni se gledalo ali vpraševalo, ali so tam navzoči Slovenci ali Nemci, vsem je bilo le na tem, da sinove svojega domačega kraja počaste s svojo navzočnostjo. V Zahomcu že dolgo obstoja slovensko športno društvo, iz katerega so izšli

in se usposobili znameniti smučarski skakalci. Predsednik društva dr. Janko Wiegels je seveda svoje člane po svoji dolžnosti in pravici z zanosom in veseljem nad lepim uspehom za našo koroško in avstrijsko domovino sprejel in pozdravil najprej v nemščini, nato pa je svoj pozdrav hotel izraziti v domačem slovenskem jeziku. Pri tem pa je dregnil v sršenovo gnezdo. Del nahujskanih udeležencev je začel rohneti in vpiti, tako da je onemogočil nadaljevanje slovenskega nagovora.

Niti prisotnost z zlato kolajno odlikovanega olimpijskega prvaka ni bila toliko vredna, da bi se zadržali sramotnega in poniževalnega razgrajanja. Malo je manjkalo, da niso začela padati gnila jajca na navzočega deželnega glavarja Wagnerja, kot svoj čas na njegovega prednika Hansa Simo v Velikovu, če bi se še bolj odločno upal potegniti za pravice svojih slovenskih sodeželanov.

In v takem vzdušju, ko Slovenec ne sme niti javno govoriti v počastitev avstrijskih zmagovalcev, ki so po celi državi priznani rešitelji naše avstrijske olimpijske časti, nas hočejo šteti? Avstrija, kam to pelje? Naš ne na odločitev 20. februarja 1976 na Dunaju, je torej upravičen in pravičen.

Ples „Danice“ lepa družabna prireditev

V soboto 21. februarja smo šli na ples k Voglu v Št. Primožu. Vabilo je naše Slovensko prosvetno društvo „Danica“, tokrat ze četrliči po vrsti. Bili smo zelo zadovoljni, ker je vse bilo dobro organizirano. Za ples je igral ansambel „Fante iz Podjune“. Dobro so se odrezali, saj so pridno in odlično igrali. Številni obiskovalci plesa „Danice“ so bili nadvse zadovoljni ker je poleg muzikantov bilo tudi sicer poskrbljeno za dobro razpoloženje. Seveda so za uvod zapeli naši pevci „Danice“, med odmorom pa je sodeloval tudi moški zbor sosednega društva „Vinko Poljanec“ iz Škocijana.

Posebno so se udeleženci plesa zabavali pri srečolovu oziroma pri lecitaciji raznih rekvizitov, ki so jih društvu dala na voljo razna domača podjetja, tako da je društvo zbralo nekaj sredstev za stroške prireditve, morda je društvu tudi tako kaj ostalo, kar vsi iz srca želimo.

Med obiskovalci plesa „Danice“ smo videli tudi konzula SFRJ v Celovcu Iovarisa Petra Zupančiča in predsednika Slovenske prosvetne zveze Hanzija Weissja, oba s soprogo, kar nas je posebno veselilo, da so naš ples obiskali tako ugledni gostje. Ta družabna prireditev našega prosvetnega društva je tudi letos povsem uspela, kar je zasluga naših marljivih prosvetašev.

Čeprav je noč od sobote na nedeljo bila kratka, so naši pevci v nedeljo zjutraj spet imeli nastop in sicer v farni dvorani v Št. Lipšu, kjer so gostovali s spevoigro „Vasovalci“. Dvorana je bila zasedena do zadnjega kotička. Podobno je bilo tudi v dvorani pri Planlevu v Goricah, kjer so pevci „Danice“ popoldne nastopili z „Vasovalci“. Tam se jim je pridružil še ženski oktet SPD „Obir“ z Obirskega. Prireditelj pa je bilo SPD „Trla“ v Žitari vasi.

Naši prosvetaši v Št. Vidu so res pridni in zaslužijo vsestransko priznanje. S triom „Korotan“ so pretekli petek gostovali s škocijskimi pevci v Kamniku, v nedeljo pa v Kotmari vasi. Tako bi lahko še naštevati. Verjetno pa bodo o teh gostovanjih poročali še z drugih strani.

Na seji problemske konference sprejeli protestno izjavo

V petek 27. februarja se je delegacija Zveze slovenskih žena s Koroške udeležila seje problemske konference o družbenoekonomskem položaju kmetijske proizvajalke v Ljubljani. Poleg zamejskih zastopnic s Celovca so se konference udeležile tudi tovarišice iz Trsta.

Na konferenci so delegatke in delegati sprejeli naslednjo protestno izjavo:

Globoko nas je ogorčil dogovor avstrijskih parlamentarnih strank o preštevanju manjšine. Ta dogovor je kršenje državne pogodbe in izmikanje obveznostim, ki jih je z njo sprejela Avstrija. Reakcionarne in profašistične sile so Slovencev in Hrvatov že večkrat poskušale vzeti pravice, ki so si jih priborili v oboroženem boju na strani protifašističnih in svobodoljubnih sil v II. svetovni vojni. Prepričani, da se bodo pripadniki obeh manjšin znali tudi tokrat kot vselej v zgodovini boriti proti vsem tistim, ki jih poizkušajo izbrisati iz narodnega prostora, na katerem živijo že tisočletje, izražamo delegatke, delegati in drugi udeleženci problemske konference SZDL Slovenije čvrsto podporo njihovem boju in se pridružujemo protestom vseh slovenskih in jugoslovanskih delovnih ljudi.

V imenu slovenske delegacije s Koroške, se je predsednica Zveze slovenskih žena Milena Gröblacherjeva iskreno zahvalila zbranim delegatom za izkazano pomoč, ki jo matični narod nudi koroškim Slovincem.

ŠTETJE NA ODRU

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku vabi na

kabaret, kabaret...

1x1=1

v soboto 13. marca 1976 ob 20. uri v dvorani Schwarzl v Pliberku.

Režija in avtor: Anita Hudl.

Oglejte si posebni kabaret o šteletju posebne vrste.

Vsi prisrčno vabljeni!

Srečanje Kluba prijateljev lova na Obirskem

Prejšnjo nedeljo 22. februarja je Klub prijateljev lova priredil pri Kovaču na Obirskem lepo uspelo družabno lovsko prireditev, v okviru katere so izvedli tudi znani „lovski krst“ in „lovski ropot“. Za strokovno vzgojno plat pa je poskrbel živinozdravnik in lovec dr. Dumpelnik, ki je predaval o sedaj najbolj nevarni bolezni po naših gozdovih — steklini.

Poleg številnih domačih lovcev, so se srečanja udeležili tudi gostje iz Slovenije — predstavnika Lovske zveze Maribor tov. Ledinek in Škerlovnik, lovski starosta Miloš Kelih iz Lesc, predsednik lovske družine Laze inž. Boris Peršič in konzul Peter Zupančič iz Celovca.

Predsednik KPL tov. Prušnik-Gašper je v svojem pozdravnem govoru med drugim povedal, da so se slovenski lovci mnogo naučili iz slovenske strokovne literature. Pri tem je omenil lovsko strokovno revijo Lovec, ki pomaga izpopolnjevali tudi slovensko strokovno lovsko govorico. V nadaljevanju svojega govora je tovariš Prušnik opozoril tudi na dejstvo, da je KPL nemškimi nacionalistom trn v peti, češ, da slovenski lovci na Koroškem silijo v Slovenijo. Tej nesramni paroli botruje seveda nazadnjaštvo in zloba, da bi razbili enotnost društva. Ne nazadnje pa izhaja takšna zlobna miselnost tudi iz nevoščljivosti, ker se slovenski lovci pogosto udeležujejo lovov v Sloveniji, kamor jih vabijo slovenske lovske družine. Seveda drži, da je KPL tesno povezan z lovskimi družinami v Sloveniji, kar pa ni v škodo lovcem z nemškim materinim jezikom. Stara resnica je, da morajo biti sosede v dobrih in prijateljskih odnosih, saj nikoli ne veš, kdaj soseda rabiš. Tovariš predsednik je zaključil svoj govor z željo, da bi se na srečanju dobro pozabavali.

Kot posebnost lovskega srečanja je bil „lovski krst“, katerega je bil deležen tajnik KPL Mirko Kelih, ki je v pretekli lovski dobi uplenil prvega gamsa in prvega petelina. Hkrati z njim so bili deležni lovskega krsta tudi drugi člani KPL, tako mladi Franc Beguš iz Sveč za prvo divjo svinjo, Schaunig Lorenz iz Bilčovsa za prvega gamsa, blagajničarka KPL Marica Pradetto za prvega srnjaka, Milan Hribar z Obirske za prvega gamsa in Brumnik za prvega ruševca. Za vse „krščene“ je dobil tri udarce po zadnji plati s krščenico, to je palico, na kateri so podpisi vseh navzočih lovcev, že prej omenjeni Mirko Kelih. Ob tej priložnosti je bil deležen lovskega krsta tudi predsednik KPL Prušnik - Gašper, ki je po svojem 45-letnem lovskem udejstvovanju šele lansko leto uplenil svojega prvega divjega petelina. Po posrečenem „lovskem krstu“ je sledil še „lovski ropot“, katerega je vodil Miloš Kelih rojak iz Sel nad Borovljami, ki ima sedaj svojo drugo domovino v Lescah na Gorenjskem.

Tov. Prušnik se mu je prav pristočno zahvalil za njegov obisk in potrebno sodelovanje pri lovskem krstu in ropotu.

Na lovsko prireditev so bili še vabljeni predsednik Lovske zveze Slovenije tov. Lojze Briški, predsednik lovske družine Solčava Jože Prušnik, tajnik in predsednik lovske družine Vranjsko Franci Golavšek in Jože Goltnik. Vsi širje so se pismeno oprostili in želeli lovskega srečanja na Obirskem obilo uspeha.

S tega mesta smatra KPL tudi za potrebno, da obvesti svoje člane, da je Lovska družina „Peca“ v Mežici povabila delegacijo KPL na „Lovski ples“ in na ogled razstave trofeje. Temu vabilu sta se odzvala oba predsednika KPL Karel Prušnik - Gašper in Pavli Krušic. S tega srečanja v Mežici sta prinesla najlepše vlise in zvrhan koš pristrčnih pozdravov od starešine Nina Dretnika. Prinesla pa sta s seboj tudi dva povabila Lovske družine „Bistra“ in „Peca“ za odstrel srnjaka. Poleg tega pa je bila še iznešena želja po tesnejšem sodelovanju s Klubom prijateljev lova, kar je seveda tudi naša vroča želja.

Drugi, zabavni del lovskega srečanja, je izzvenel v veseli in prešerni družabnosti in ob prelepem slovenskem petju. Vsi, ki so se udeležili te lepe lovske prireditve so bili zadovoljni, da jim bo ostala v trajnem spominu.

Lepo uspela prireditev SPD Borovlje

Na povabilo našega Slovenskega prosvetnega društva, so v nedeljo pri Cingelcu na Trati gostovali igralci Slovenskega prosvetnega društva Radiše z veseligró „Lumpacij vagabund“.

Ceprav je prišlo do Slovincem sovražnega sklepa v parlamentu in deželnem zboru, da nas bodo prešteli (seveda proti naši volji) in da so s tem avstrijski predstavniki strank kapitulirali pred koroškimi nemškimi nacionalisti, koroški Slovenci ne bomo klonili in se bomo še naprej borili proti temu krivičnemu diktatu. Kljub temu dejstvu smo z našim množičnim obiskom na prireditvi dokazali, da smo ravno v takšnih situacijah še bolj strnjeni in enotni, prav tako kot takrat, ko je na Koroškem in v Evropi mesaril Hitler. Če smo koroški Slovenci vzdržali pritisku nad tisoč let, potem naj se ti gospodje ne veselijo prežgodaj, da nas bodo statistično uničili sedaj, kajti če smo preživeli Hitlerja, potem bomo preživeli tudi to statistično pošast, ker je živavost našega ljudstva neizmerna.

Ze dolgo nismo pomnili tolikšnega obiska, saj je bila dvorana zasedena do zadnjega kotička, kar priča, da nas krivični sklep še malo ni zbehal. Številno občinstvo je v imenu domačega prosvetnega društva pozdravil naš aktivni predsednik Andrej Wieser, ki je ob tej priložnosti še posebej pozdravil tajnika Zveze slovenskih organizacij dipl. inž. Feliksa Wieserja, selskega župana ravnatelja Hermana Velika, župnike iz Slovenjega Plajberka, Borovelj, Glinj in Šmarjete ter občinskega odbornika Feliksa Wieserja — Šašelna.

Zelo smo hvaležni radiškim igralcem, da so se odzvali našemu povabilu in nam tako z „Lumpacijem vagabundom“ posredovali dve uri veselega razpoloženja, saj je vsebina igre kot nalašč ustvarjena za pustni čas. Igra je bila igralsko dobro pripravljena in podana. Ne bomo naštevati posameznih igralcev, za katere velja samo ena ugotovitev, da so bili odlični in da so dali od sebe vse kar so mogli. Za naštudiranje te lepe uspele igre ima glavno zasluglo predsednik radiškega Slovenskega prosvetnega društva Šimej Wrulich, ki je režiral to igro.

Po igri se je naš predsednik Wieser pristočno zahvalil radiškim igralcem za uspešni nastop, občinstvu pa za množično udeležbo. Šimej Wrulich vzradoščen nad tako številno in hvaležno publiko, je smatral za potrebno in to upravičeno, da se je tudi zahvalil za vestno sodelovanje.

Tako so bili na tej prireditvi zadovoljni vsi, občinstvo in igralci, kar je bil najlepši dokaz, da smo imeli uspešno prireditev.

Slovenska beseda jim je trn v peti

Še ni dolgo tega, ko so nemški nacionalisti na Schnablovem slavju v Zabomcu prevpili slovensko besedo. Nekdo je celo mit „teutscher Schläue“ (kot je zapisal 18. 2. 76 Volkeswille) izklopil zvočnik.

Na podoben način je tudi nemško nacionalni „Störtrupp“ skušal motiti pustno prireditev pevcev iz Ledinc in Loč.

Znani pevci iz Ledinc in Loč so v soboto 21. februarja priredili pri Ravšu v Ledincih pustno veselico z godbo in plesom. Občinski zastopnik je v imenu prirediteljev pozdravil številne goste v slovenskem in nemškem jeziku. Omenjeni „Störtrupp“ — 5 do 6 mladoletnikov, ki so stali okoli točilne mize in vlivali v grlo, kar je majkalo v možganih, je motil petje in govor z glasnimi pripombami, kot: „Russenball“, „Wos redet den dea?“, „Komisches Volk“, „Vaschtest du wos?“, „Red taitsch!“ itd.,

ter tako izzival goste. Gostje se niso pustili izzvati, čeprav je marsikateri srbelo v pesteh in tako se je ves dogodek iztekel brez kakšnega spopada. Ta doživljaj me spominja na nemški pregovor, ki pravi „Es kann der frömmste nicht im Frieden leben, wenn ...“ ja wenn. Če bi ljudje na Koroškem vsaj malo tolerantnejši bili.

Pred nedavnim je šentjakovski trener nogometašev v televiziji izjavil, da v njegovem moštvu med Nemci in Slovenci ni nesporazuma in da se vsi dobro razumejo. To drži, vendar je pozabil pristaviti, da v moštvu ni niti enega Slovenca! Seveda, tako ni pričakovati težko — saj nikogar ni, ki bi v javnosti spregovoril slovensko besedo, razen tistih ekstremistov, ki danes ko je „Deutsch Kärnten“ star že 1000 let, še govorijo slovensko.

Joško Wrolich

V Kosi kosci kosam niso bili kos

Po dolgem premoru smo se preteklo soboto 28. februarja spet srečali na domači prireditvi v dvorani gostilne V Kosi na Ravnah pri Rožku. Čeprav je bil na programu že večkrat predvajani film „Cvetje v jeseni“, se je zbralo tako lepo številno domačinstvo, da smo bili kar presenečeni.

Naš rojak dipl. inž. Franc Kattnig iz Spodnjih Gorič, nam je kot predsednik kluba mladje, ki je večer pri-

šega Jarana, akademskega slikarja Petra Markoviča, Brancejevega mavarja, ki je umrl 27. februarja 1929. Čeprav smo film po večini že videli, se nam je spet dopadel, saj tudi že pri nas skoraj ne vidiš več pravega kmečkega dela, ne starih kmečkih hiš, ne narodnih noš in ne pristnega sejma. Kosi v filmu pa kosam niso bili kos! Kako so nosili kose, jih brusili in kako so kosili, in to kar v gostilni V Kosi.

Kramljali smo še pozno v noč ob kozarcu vina v prijetni družbi in brskali po zbirki člankov o koroških Slovincih, ki nam jo je razdelil prireditelj.

inka

Slovensko prosvetno društvo „Srce“ v Dobrli vasi vabi na

REDNI OBČNI ZBOR

v nedeljo 14. marca 1976 ob 10.00 uri v društveni dvorani v Dobrli vasi.

Vsi prijatelji društva vabljeni!

Odbor

redil skupno s Slovensko prosvetno zvezo, uvodoma povedal nekaj besed o pisatelju Ivanu Tavčarju. Poudaril je, da je Tavčar sin kmečke hiše, ostal zelo povezan z naravo in kmečkim življenjem tudi še v času, ko je bil že odvetnik in župan v Ljubljani. To svojo ljubezen do kmečkega življenja je Tavčar prav dobro opisal v svoji povesti „Cvetje v jeseni“, po kateri so posneli film, ki so nam ga predvajali trije mladi prosvetaši z Radiša.

Kattnig se je ob tej priložnosti spomnil tudi našega najpomembnej-

Krščanska kulturna zveza v Celovcu vabi na

KONCERT SLOVENSKE LJUDSKE IN UMETNE PESMI

v nedeljo 7. marca 1976 ob 14.30 uri v Domu glasbe v Celovcu

v nedeljo 14. marca 1976 ob 14.30 uri v Kongresni dvorani v Beljaku

Sodelujejo: Graški študentje, izbrani zbor slovenske gimnazije v Celovcu in zbor Jakob Petelin Gallus.

Prisrčno vabljeni!

JOŽE KROFLIČ

Skozi smrt v življenje

Mlakarjevo Ano so oblike solze in prosila je policiste, naj pustijo otroka pri njej, saj bo sama skrbela zanj. Policist je vprašal, če je z otrokoma v sorodstvu.

„Ne, nisem v krvnem sorodstvu, toda otroka sta, nedolžna, uboga. Nikar ju ne gonite po svetu.“

Policist je za trenutek obstal, kakor bi premišljeval, kaj naj stori. Toda v rokah je imel brezsrčno povelje in osorno zapovedal:

„Ne pomaga nič! Hitro! Imamo še druge opravke!“ „Poveljnikova spremljevalca sta napravila hišno preiskavo. Premetala sta omare in bomo posteljino. Nekaj Jožetovih stvari sta kajpak spravila v žepe in krušnjak ter kmalu javila, da nista našla nič sumljivega.“

Magdalena in Marija sta se pripravili za odhod. Mlakarjeva Ana je Magdalena naredila culo, saj nahrbtnika ni imela niti za šolo. Nekaj perila, kos kruha, ki je še bil pri hiši, nekaj suhih hrušk. Vmes je tarnala in prosila, molila in jokala. Tudi Magdalena je bridko zajokala. Toda nobena solza ni pomagala.

Marija je gledala tjavdan. Ko pa je videla jokati sestro, so solze oblike tudi njo. Oklenila se je Magdalene z vso silo.

„Se odejo vzemita, sicer bo hladno,“ je rekel policist. „In hitro, hitro, gremo!“

Toda odej že davno ni bilo pri hiši, odnesli so jih že takrat, ko so ustrelili mater.

Policist je prijel Magdaleno za roko in jo s silo odtr-

gal od Mlakarjeve Ane. Strašen jok je napolnjeval hišo, ne samo hišo, tja daleč v vas je segalo ihtenje.

Marija je šla za Magdaleno. Mimogrede je v kotu pobrala svojo punčko in jo stisnila k sebi. Ni se mogla ločiti od nje in vzela jo je s seboj na avto.

Eden izmed policistov je zapečatil hišna vrata in, ko je veter z mrzlim dežjem potegnil po njegovem surovem licu, je zaklel.

Vaščani so se zbrali pri avtomobilu in srečo gledali.

Avto je potegnil.

„Jožeta bodo ustrelili! Nekdaj so jemali sorodnike potem, ko so že izvršili smrtno kazen. Sedaj so spremenili način in jih poberejo pred ustrelitvijo.“ Tako je dejal star vaščan.

„Da, tako je. Prekletstvo naj pride na narod, ki tako brezsrčno ravna s sočlovekom!“

Vaščani so odšli na domove in ponesli v srcih s seboj srd na sovražnika.

Magdaleno in Marijo so pripeljali v celjsko osnovno šolo. Zbranih je bilo tam že več ljudi. Bile so matere z otroki. Starši brez otrok, tu oče, kar sam, ali mati, kar sama, naši ubogi ljudje ...

Deklicama so dodelili sobo četrtega razreda. Ravno v ta razred je hodila Magdalena v šolo. Toda, glej, namesto klopi je bila na tleh slama.

Marija in Magdalena sta obstali sredi sobe in čakali, kaj bo. Toda nihče se ni več zmenil za njiju. Policist je odšel in ni nič rekel. Marija je vprašala sestro, kaj bo?

„Tu je šola, sem hodim v šolo.“

Mariji pa takšna šola ni bila všeč. Rekla je, da se ne bo več igrala „šolo“.

A Magdalena Mariji ni hotela in ni mogla odgovoriti, čeprav je doumela, kaj se dogaja z njima. Razumela je

besedo policista, ko je rekel Mlakarjevi Ani, da morata v zavetišče.

Počasi sta se spravili v kot in legli na slamo. Hladno je bila.

„Magdalena, kaj bova tu spali? Nimava odeje kakor drugi!“ je rekla Marija.

„Tu, tu, pojdi sem, bliže, pritisni se k meni! Stisnili se bova in nama bo topleje! In s plaščem te pokrijem! Na, boš jedla?“

Iz cule je vzela kosček kruha in ji ga dala.

„Zakaj ni mamice ali Mlakarjeve Ane, da bi naju prekrizala?“

„Na, jej, Marija, saj bo prišla! Mama bo prišla po naju in Ana in Jože! Na, Marija, punčko — — —“

Marija je zaspala ...

Od nekod je ponoči pridivila neka ženska in stopila v kot, kjer sta spali Magdalena in Marija. V tujem jeziku je začela kričati.

Vstopil je stražnik in poslušal zmerjanje. Zmajal je z glavo in vprašal besno ženo po imenu.

„Vajsbaher Eleonora,“ je povedala. „Volksdajče, rojena v Gradcu.“

„Pustite otroke, pustite! Vas iščemo že ves dan in povsod letate, kjer vas ne potrebujejo. Tudi tile otroci vas ne potrebujejo in pustite jih spat!“

„No, no ...“ je vrazja ženska začudeno zavekala.

„Nič, no, no! Pomotoma ste prišli sem in vas bomo ,no, no‘ spustili domov.“

„Pomotoma, pomotoma, saj to vem! Zato sem tekala povsod in iskala zvez in sem jih tudi našla. Jaz, nemška žena, in med to bando! Vedela sem! In takile otroci, brez vzgoje, zasedejo moje mesto. Banda vindišarska! Ali naj grem v pisarno? Hvala lepa, ali naj kar grem?“

In je odšla.

Prometnik

Bojan je danes prometnik, levo, desno se ozira in zapiše brez prepira vsak prekršek v notes bel. Poučuje, prepričuje: „Deklica, kaj res ne veš, tukaj prečkati ne smeš!“ Kolesarji, motoristi drug za drugim se podijo in hitijo in hitijo mimo njega, v drugo smer. Tiho spužča se večer. Toda tamle tisti fičo, kdo ga vozi brez luči! Oster žvižg in že obstane. Bojan si oči pomane: „Očka, očka, si res ti!“ Nič drugače, kaj se hoče, Bojan kazni zapisuje... Očka je denar odštel in pred sinkom je zardel. Zdaj s prižganimi lučmi pelje v noč in reče si: „Kdo bi mislil, fantek moj, kakšen mož si bil nocoj!“

Mihailo Simonović

Mali stražar

(PRIPOVED MALE SMEŠKE)

Pod večer, ko štejem do deset z zaprlimi očmi, da se otroci razbeže po skritih koticih, me med štetjem zbode vprašanje: Kje je zdaj moj očka?

Vem, da bodo prijateljice začudeno kukale iz svojih skrivališč in dolgo klicale „uja!“ medtem ko jaz tečem za nekakšnim stokom, tečem, da bi rešila mamo. Ko odprem vrata, jo zagledam, kako samotna pretika pletilke. Skozi te njene vesele igle gredo vse naše nogavice. Zdaj so na vrsti moje, ena je že napol spletena. In kako dolgo moraš čakati, če si šesti otrok... Uh, dobro, da se očka še ni vrnil, kako dobro. Tista majhna misel, ostru kot dedkov nož, s katerim cepi sadno drevje, je zdaj mimo in jaz sem se oddahnila pomirjena in zmedena. Mama vpraša:

„Zakaj si se tako hitro vrnila? Zakaj se ne igraš, Smeška?“

„Prišla sem, mama, prišla... vodo bi pila.“

To rečem čisto tiho, ker prikrivam strah. Eh, ko bi lahko pokleknila pred očka in mu s sklenjenimi rokami rekla: Očka, ne pij več žganja. Očka, ne več, prosim te kot boga. Takrat me je zelo strah, koža na rokah se mi kar naježi. Obljubi mi, da ne boš več pil, obljubi, očka...

„Ko pride očka, ga pospremi po stopnicah, veš, Smeška. Če ga ti počakaš, ne vpije name in me ne tepe. Počakaj ga, Smeška.“

„Bom, mama, ne skrbi. Stražila bom pri oknu.“

Kadar pozimi škriplje, se zelo rada drsam. Takrat drvim po ulici z veliko naglico, kot da imam steklene noge. Toda zdaj, ko stražim ob oknu, si želim, da bi se led stopil, da moj očka ne bi padel, ker bi si lahko zlomil nogo. Led se v mesečini svetli kot na razsvetljeni dlani in to je dobro. Samo da mesec ne bi zašel za temno blazino oblaka.

Moje oči so trudne, vendar sem očka takoj spoznala. Kadar se vrača domov, mu je naša ulica vedno dosti preozka. Vem, da je stopil na led, pokrit s tanko zaveso snega. Nenadoma je zamahnil z rokama kot ogromna ptica, ki bi rada zletela proti luni in potem je — padel. Čeprav sem precej daleč, sem razločno slišala ta padec, takole: tup! Zbolelo me je na istem mestu. Očka se trudi, da bi vstal, dolgo se prekopicava po ledu, meni ob oknu pa se zelo potijo roke, ko to gledam. Očka vstane in spet pade. Zbala sem se, da si bo razbil glavo, vem da je led kot kamen, kadar mi kdaj noge zletijo pod nebo.

Uganke

Po vodi brodi,
po suhem hodi,
a vendar ni še
prilezla iz hiše.

(Dajž)

Bratcev pet
se ne more objeti,
čeprav drug brez
drugega ne morejo
živeti.

(Istid)

Dolgonožka, žoltokljunka,
kar na dimnikih domujem,
od pomladi do jeseni
vsakogar razveseljujem.

(Stork)

Skoči srna
izza trna,
ko izskoči,
srce ji poči.

(Iskra)

Plavači

Na valove se podata
mama raca, racman ata,
koj za njima v vrsti račke,
nežne puhaste igračke;
in še nekdo, prav zares:
bel gosak je tudi vmes,
saj je dan plavalnih vaj
tja do mlina in nazaj!

Zakaj je podlasica pozimi bela

O, to je bila gneča! Veš, takrat, ko so si četveronožci izbirali kožuhe. To je bilo stikanja in šarjenja po razstavljenih oblačilih: po kodrastih in kuštravih kožah, pa po svetlečih in gladkih in po takih, ki so bili kot osat sršči in ostri. Izбира prav zares ni bila lahka.

Med prvimi živalmi, ki so se dokončno odločile, je bila podlasica. S srečno roko si je zagotovila lep rjav kožušek. Vrtela in sukala se je pred ogledalom in se zadovoljno ogledovala z vseh strani. „Prav vseč sem si,“ je pomislila sama pri sebi. „Res mi ni kaj reči. Toda mar naj bom kar dan na dan, dan na dan zmerom v isti

obleki?“

Spretno se je vitka živalca še enkrat zrinila skozi množico do kož.

Svinja je pravkar položila nazaj na kup mehko snežnobelo kožuhovino. „Saj je čudovita! Kot pesem! In pristojna mi kot ulita!“ je vzklikala. „Ampak bojim se, da se bo neznansko mazala. Se vam ne zdi? se je obrnila k sosedni lisici.“

V tem trenutku pa je nekdo zavpil: „Poglejte jo no! Še eno kožuhovinasto obleko si je vzela!“

„Stoj!“ je zakričal rak, ki so ga bili naprosili, da je kot policaj skrbel za red. „Stoj! Stoj! Pri prič se ustavi!“

Toda podlasica se je že spustila v dir. Z izmaknjenim belim kožuhom pod roko je tekla, kot da bi ji gorelo za petami. Rak, ki je bil v tistih časih tudi še dober v nogah, pa za njo.

Ko se je rak vrnil, je imel od teka izpahnenih vseh deset nog, prinesel pa ni drugega, kot scefiran košek belega kožuha. Samo ta mu je ostal v rokah, ko mu je v diru enkrat le uspelo zagrabiti ukradeno kožuhovino. Toda podlasica mu je s plenom vred ušla.

In tako se je zgodilo, kar se je moralo zgoditi: na koncu je kajpak eno kožuhovinasto oblačilo manjkalo. Svinja, ki je bila preveč izbirična, in se ni mogla odločiti

za nobeno od razstavljenih oblačil, je ostala praznih rok. S scefiranim kosom belega kožuha, ki ga je upehani rak še zmerom držal v rokah, res ni imela kaj početi. Tako si je belo krpico izprosila kuna. Iz nje si je naredila čeden oprsnik.

Rak, ki ga je neuspeh neznan-sko potrl, živi od takrat samotni in odljuden v vodi. Nog pa še zdaj nima čisto v redu.

Kaj pa podlasica? Poleti nosi rjav kožuh. Pozimi pa si povleče čezenj še letnemu času primerno belo obleko. Vendar ji na koncu repa izpod belega kožuha zmerom kuka košek rjave poletne obleke. Saj veš: zaradi odtrganega vogala.

Prevedla Marjana Kobe

Magdalena in Marija sta nekaj slišali, nato sta zadremali. Z Marijo je spala tudi punčka.

Zjutraj so vsi zgodaj vstali. Za zajtrk so dobili črno kavo brez sladkorja in košek kruha, skozi katerega bi lahko videl na Svete Višarje. Opoldne so posrkali neko čorbo, za večerjo spet kavo.

Bilo je na božično biljo. Magdalena in Marija sta sedeli v kotu.

„Ko pridemo domov, Marija, postavimo, jaslice, veš, in božično drevesce!“

„Saj nimamo ne bonbončkov in ne keksov,“ pravi Marija.

„O, suhih hrušk obesimo nanj in vate nasujemo na veje, da bo vse belo.“

„In Mlakarjeva Ana bo obesila na veje jabolka, potem pa jih bova počasi jedli. Ne, ne, nič jih ne bova jedli. Pustili jih bova, da bosta prišla tudi mama in Jože. Magdalena, ali ni mraz?“

„Je, Marija, je. Pa glej! Danes pride med nas Jezušček in tudi njega so položili v hlev, v jaslice, tudi njega je zeblo.“

„A je imel mater, naše mame pa tako dolgo ni!“

Ure so minevale. Bila je že štiri popoldne. V sobo je stopila skupina policistov, nekdo je držal listine v roki in klical. Klicali so dojenčke in otroke do šestih let. Matere svojih otrok niso hotele dati in policisti so jih trgali s silo in jih dajali sestram nemškega Rdečega križa.

Tu si videl mater, ki si je ruvala las, tam je nesrečna mati blazno jokala. Na tleh je ležala nezavestna mati že brez otroka, ki so ji ga bili iztrgali iz rok in od prsi.

„Marija Križan!“ je zaklical policaj.

Nihče se ni oglasil. Policaj je spet ponovil ime.

„Marija Križan!“

Počasi je Magdalena peljala Marijo pred policista. V

roki je držala culo.

„Naj grem z Marijo tudi jaz, prosim, tudi jaz, kaj bo Marija brez mene!“

Policist je onemel. Kaj naj napravi? V zadregi je bil in pogledal je po svojih tovariših. Toda ti so molčali. Nihče mu ni mogel svetovati, nihče mu ni upal črhniti besed: Pošlji ju domov!

„Marija gre sedaj, ti pojdeš za njo!“ se je izgovoril policist.

Toda Marija ni hotela od sestre. Krčevito se je je oprijela in strašno ihtela. Spet so policisti onemeli, čeprav so bila njih srca trda in preizkušena v surovostih. Zopet je vodja pogledal po vrsti policistov.

„Gremo! Takoj!“ je zakričal poveljnik in potegnil z vso silo malo Marijo od sestrice, da ji je zadnji gumb s preperelega plašča zletel na tla. Hitel je; očitno je bilo, da se mu je dekletce le zasmililo.

„Marija, na!“ je zaklicala Magdalena.

S seboj ji je dala za dolgo pot še ostanek kruha in nekaj perila. Zavezala je hitro culo. Marija je objela poslednjikrat svojo sestro. V desni roki je sirota nesla culo, z levico pa je stiskala k sebi punčko, ki je tudi v tej uri ni zapustila. Vsaj s punčko je smela na pot, v mrzlo tujino.

Neki policist je tudi po odhodu Marije ostal v sobi in se zamislil. Bog ve, kaj je mislil. Morda je sam imel otroke, morda je mislil, da prav sedaj prižigajo pri njem doma božično drevo, morda je mislil, da prav v tem trenutku padajo na njegovo mesto smrtonosne bombe. Ali pa je mislil: Drugi otroci imajo očeta ali mater, ki jih stiskata v najhujših trenutkih k sebi, jih gladila, objemata, skrbno pokrivala z odejo, da jih ne stre pljučnica, Magdalena in Marija pa sta tako žalostno sami. In še ti dve ubogi siroti preganjajo! Zakaj neki? Ali naj ti sirotili odločita o zmagi in propasti velikega rajha? Nekaj nerazumljivega je zamrmral. Morda

je vojsko celo preklel?...

Marija je odšla...

Magdalena je oslala sama, brez sestrice. Šla je spet v kot, legla na slamo in bridko zajokala. V joku je zaspala. A ne za dolgo. Niti sanjati ni smela o dobrinah božičnega večera. Kaj kmalu so prišli policisti po otroke, stare od šestih do štirinajstih let. Tudi te so odpeljali v neznano smer.

Na hodniku jetnišnice je paznik postavil božično drevesce.

Okrasil ga je s papirjem in nametal nanj kup vate, da je bilo kakor zasneženo. Celotno nekaj bonbončkov in drugih dobrin je obesil na vejice. Bog ve, kje jih je dobil. Morda jih je pokradel političnim pripornikom, ki so dobivali pri-boljške za praznike. Ne, saj priboljškov politični priporniki niso smeli dobivati! In vejice, zaradi teže obremenjene, so se pripognile, kakor bi hotelo s tem drevo pokazati, da ga je sram, češ obsojeno sem v tako žalostno hišo, kjer ni veselja, kjer ni božičnega miru.

Kriminalci so hodili mimo drevesčka in kaj kmalu posmukali in pokradli obeske z vej. Vejice so skočile pokonci. Smreka je stala spet ponosna, vitka, kakor bi si premislila: „Ne, saj me ni treba biti sram, v tako hišo trpljenja je prišlo le malo božičnih dreves!“

Paznik pa se ni razveselil praznih vejic. Po vrsti je pretepal kriminalce in zadnji mu je priznal, da je potrgal obeske zato, ker je bil lačen. Paznik ga ni sunil kakor prejšnje kriminalce, saj je bil ta posebne vrste kriminallec, posebne vrste človek. To je bil namreč tisti policist, ki je bil zaradi kraje našim izseljencem v Rajhenburgu kaznovan na leto in pol zapora. Menda je na veliko kradel, ker drugače bi ga okupatorske oblasti ne bile kaznoval, rajši odlikovale.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

7. Koroški kulturni dnevi v Celovcu

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

GEOGRAFSKE KARAKTERISTIKE NARODNOSTNO MEŠANEGA OZEMLJA

Narodnostno mešano, z Madžari in Slovenci poseljeno ozemlje, je omejeno na tisti del severovzhodnega dela Slovenije ob jugoslovansko-madžarski meji, kjer so Slovenci in Madžari pomešano poseljeni kot avtohtono prebivalstvo. To nacionalno mešano ozemlje pripada upravno teritorialno dvema občinama: južni del tega ozemlja občini Lendava, severni del pa občini Murska Sobota. Južni del nacionalno mešanega ozemlja, ki pripada občini Lendava, obsega pretežno ravninski svet z večjimi naselji, severni del, ki pripada občini Murska Sobota, pa sestavlja gričevnat terciarni svet z manjšimi naselji. Na nacionalno mešanem ozemlju je pomešanost med madžarskim in slovenskim prebivalstvom po naseljih taka, da jih lahko označujemo kot nacionalno mešani tip naselja. Slovensko in madžarsko prebivalstvo se prepleta do take mere, da je odstotek Madžarov ali Slovencev skoraj v vseh krajih večji od 10%.⁹ Na celotnem narodno mešanem ozemlju ima le Lendava značaj urbanega kraja, vsi ostali kraji pa imajo značaj vasi; nekatere med njimi opravljajo centralno funkcijo s terciarnimi in kvartarnimi dejavnostmi (obrtni, trgovina, šola, pošta, krajevni urad).

Severni del nacionalno mešanega ozemlja je del gravitacijskega zaledja mesta Murska Sobota, ki leži izven dvojezičnega ozemlja, a opravlja nekatere centralne funkcije za celotno Pomurje na obeh bregovih Mure in s tem tudi za celotno nacionalno mešano ozemlje, z bolnico, srednjimi šolami in nekaterimi kulturnimi ustanovami, upravne funkcije občine pa opravlja za nacionalno mešani in slovenski del območja občine Murska Sobota. Z industrijo, trgovino in obrtno je tudi gospodarski in zaposlitveni center za celotno Pomurje.

Za južni del nacionalno mešanega ozemlja pa opravlja upravno funkcijo občine ter funkcijo gospodarskega in zaposlitvenega centra (z industrijo, trgovino in obrtno, osnovnim šolstvom in kulturnimi ustanovami) mesto Lendava, ki leži na samem nacionalno mešanem ozemlju in ima izrazit značaj nacionalno mešanega centralnega kraja. Te funkcije opravlja tudi za slovensko območje občine Lendava, funkcijo trgovine in zaposlitvenega kraja pa tudi za obmejne kraje sosednje Hrvatske.

Nacionalno mešano ozemlje občin Lendava in Murska Sobota se razlikuje od ostalega dela območij obeh občin po mešanosti narodne sestave prebivalstva in zakonsko zasnovani dvojezičnosti v vseh oblikah življenja prebivalstva. V družbeno gospodarskem pogledu pa je socialno mešano ozemlje prostorsko integrirano v Pomurje z ostalimi deli območij občin Murska Sobota in Lendava ter v enoten gospodarski prostor Slovenije in Jugoslavije.¹⁰

Celotno Pomurje spada k tistim območjem Slovenije, ki so bila do konca druge svetovne vojne skoraj čisto agrarna in doživljajo v zadnjih dveh desetletjih hitre gospodarske in socialne spremembe. Nacionalno mešano ozemlje pa je bilo zaradi prometne perifernosti in obmejne lege v primerjavi z ostalimi področji Pomurja relativno najbolj zaostalo.¹¹ V zadnjih dveh desetletjih je deležno posebne pozornosti pri razvijanju gospodarskih in negospodarskih dejavnosti ter pri izgradnji infrastrukture. Kot nacionalno mešano ozemlje je pri razvijanju vseh komponent družbenega razvoja deležno posebne družbene pozornosti celotne Slovenije, posebno v industrializaciji ter pri razvijanju terciarnih in kvartarnih dejavnosti, pri čemer so zlasti v ospredju industrializacija, promet in razvijanje posebnega tipa moderne dvojezične šole.

VAROVANJE IN RAZVIJANJE SLOVENSKEGA IN MADŽARSKEGA JEZIKA V DRUŽBENEM RAZVOJU

Ena od osnovnih komponent na dvojezičnem ozemlju ki spremlja družbeni razvoj, je oblikovanje funkcionalne dvojezičnosti v vseh oblikah družbenega življenja: v izobraževanju, pri delu, kulturi, rekreaciji, oskrbi in upravi. Težnja po razvijanju dvojezičnosti je osnovana sklad-

no z družbenogospodarskim razvojem na pristnem bilingvizmu. To je na znanju ali razumevanju obeh jezikov pri pripadnikih madžarske narodnosti in pri Slovencih kot pripadnikih večinskega naroda. S takim sistemom pristnega bilingvizma je zagotovljena zaščita kulturne tradicije, duhovne in materialne kulture obeh narodov. Ta sistem pa hkrati omogoča razvijanje modernega jezika in moderne kulture pri madžarskem in slovenskem prebivalstvu. S tem so zagotovljene vse možnosti vključevanja prebivalstva obeh narodov v vse oblike socialne in prostorske mobilnosti in s tem v vse oblike družbenega življenja na nacionalno mešanem in izven nacionalno mešanega ozemlja.

Socialno in prostorsko mobilnost nacionalno mešanega ozemlja pogojuje več dejavnikov. Relativno hitra rast delovnih mest v neagrarnih dejavnostih prispeva k hitremu razpadanju stare statistične agrarne družbe in postopnemu oblikovanju urbane družbe. Ker se vzporedno z začeanjem gospodarske moči in večanjem števila delovnih mest v dvojezičnih centralnih krajih, v Lendavi in v Murski Soboti, ter z razvojem manjših industrijskih obratov znotraj dvojezičnega ozemlja in na obrobju, zboljšuje tudi prometna povezanost vasi s kraji

52,8%, leta 1970 pa 53,3%. Odstotek prebivalstva obeh narodnosti med letoma 1961 in 1970 narasel po 0,5%. To naraščanje gre na račun zmanjševanja števila prebivalcev drugih narodnosti. Na nacionalno mešanem ozemlju se je madžarsko prebivalstvo med letoma 1961 in 1970 izseljevalo v relativno manjšem številu kot slovensko prebivalstvo. Slovencev se je v tem obdobju izselilo 1804, Madžarov pa le 1166.¹²

Do kakšne mere je že ustvarjeno ravnotežje v socialnem razvoju madžarske narodnostne skupnosti s slovensko skupnostjo in s prebivalci drugih, večinoma jugoslovanskih narodnosti, pa nam kažejo tile podatki: V Lendavi je vseh zaposlenih v sekundarnem, terciarnem, kvartarnem ter v družbenem sektorju gospodarstva 2.919. Od tega števila je 1.280 Slovencev, 1.153 Madžarov in 486 pripadnikov drugih narodnosti (večinoma Hrvatov). Vse večje ravnotežje v zaposlitvi prebivalstva obeh narodnosti se kaže tudi v razmerju števila zaposlenih Slovencev in Madžarov po posameznih sektorjih sekundarne, terciarne in kvartarne dejavnosti. Od 2.206 zaposlenih v industriji je Slovencev 871, Madžarov 887 in 448 pripadnikov drugih narodnosti.

V terciarnih dejavnostih, kamor so

HAJÓS FERENC - KLEMENČIČ VLADIMIR:

Dvojezičnost v SR Sloveniji na narodnostno mešanem ozemlju v Prekmurju

zaposlitve, se na nacionalno mešanem ozemlju širijo območja dnevne migracije delovne sile, kar prispeva k hitremu nazadovanju odstotka kmečkega in večanju odstotka nekmečkega prebivalstva.¹² Ta nov ekonomski razvoj je zatekla velika agrarna prenaseljenost. Na dvojezičnem ozemlju je med letoma 1953 in 1961, ko industrializacija še ni bila tako intenzivna, število prebivalstva nazadovalo, v obdobju med letoma 1961 in 1971, se pa število prebivalstva ni spremenilo.¹³ Razdobje 1953—1971 spremlja proces intenzivne deagrariacije s sprostjanjem goste poseljene agrarne delovne sile. Del te sproščene kmečke delovne sile si je našel zaposlitev v nekmečkih poklicih na območju nacionalno mešanega ozemlja ali pa v bližnjih centralnih krajih in se mu zato ni bilo potrebno izseliti, del sproščene delovne sile si je moral poiskati zaposlitev z izselitvijo v druge kraje Slovenije ali celo v inozemstvo. Vključevanje kmečkega prebivalstva v nekmečke poklice se najbolj nazorno odraža v nazadovanju deleža aktivnega kmečkega prebivalstva. Leta 1953 je bilo na nacionalno mešanem ozemlju še 71% kmečkega prebivalstva, leta 1971 pa že 17% manj (53%). V tem času je najbolj napredovalo število aktivnega prebivalstva v sekundarnem sektorju in v družbenih službah.¹⁴

V tem razvoju je bila dana enakopravno možnost zaposlovanja vsemu prebivalstvu, ne glede na narodnost. Zato se v razdobju 1953—1971 razmerje med številom Madžarov in Slovencev na nacionalno mešanem ozemlju ni bistveno spremenilo.

Leta 1953 so na nacionalno mešanem ozemlju našli 10.395 Madžarov in 7.132 Slovencev ter pripadnikov ostalih jugoslovanskih narodov. Leta 1961 so pa pri popisu na tem ozemlju našli 9.766 Madžarov in 9.048 Slovencev ter 782 pripadnikov drugih narodnosti (večinoma Jugoslovancev). Do leta 1971 je nazadovalo število Madžarov na 9.419, število Slovencev na 8.139, število prebivalcev drugih narodnosti pa je napredovalo na 935.⁹ Skupno število prebivalstva je nazadovalo na omejenem ozemlju v skoraj vseh podeželskih naseljih, napredovalo pa je le v Lendavi in v njenih najbližnjih naseljih. Rast števila Madžarov in Slovencev je po naseljih v ravnotežju. V Lendavi, ki doživlja razmeroma močan gospodarski razvoj, je znašal leta 1969 odstotek Madžarov 33,2%, leta 1970 pa 32,8%; odstotek Slovencev je znašal leta 1961

štete trgovina, obrt, prevoznitvo, gostinstvo, pošta, železnica, lekarna in banka, je zaposlenih 371 ljudi. Od tega je 216 Slovencev, 124 Madžarov in 31 prebivalcev drugih narodnosti.

Tudi v kvartarnih dejavnostih, v zdravstvu, šolstvu, občinski upravi in v družbenih organizacijah, se že kaže ustvarjanje popolnega ravnotežja zaposlenih po narodnostni strukturi. Med temi je od 307 zaposlenih, 171 Slovencev, 126 Madžarov in 10 pripadnikov ostalih narodnosti.¹⁴

Enakomeren socialni razvoj in enakopravna možnost zaposlitve madžarskega prebivalstva v neagrarnih dejavnostih nam najbolj nazorno ilustrira primerjava strukture aktivnega prebivalstva pri Madžarih in Slovencih v Lendavi. V tem kraju je od skupnega števila zaposlenih v sekundarnem sektorju 60% Madžarov, v terciarnem 13%, v kvartarnem sektorju pa 27% Madžarov.

(Dalje prihodnjič)

- Podatki popisa prebivalstva SR Slovenije v letih 1961 in 1971; Zavod SR Slovenije za statistiko, Ljubljana
- Vrišer Igor: Mesta in urbano omrežje v SR Sloveniji. Značilnosti njihovega razvoja in družbeno gospodarskega pomena s posebnim ozrom na mala mesta (z 20 kartami in grafikoni v tekstu, s 3 barvnimi kartami v prilogi, s 47 tabelami v glavnem tekstu in 12 tabelami v angleškem povzetku). Geografski zbornik, Acta Geographica XIV/1974, str. 179—335
- Ilešič Svetozar: Severovzhodna Slovenija in njena regionalna razčlenitev (Z liti). Časopis za zgodovino in narodopisje. Maribor, 1967, str. 9—24
- Klemenčič Vladimir s sodelovanjem Mirka Pakca: Demografska struktura narodnostno mešanega ozemlja v Prekmurju; Inštitut za geografijo univerze v Ljubljani, Ljubljana 1970, 78 str.
- Malacič Janez: Lendava kot centralni kraj narodnostno mešanega ozemlja (z 1 tabelo in 1 sliko v tekstu ter 50 tabelami, 4 slikami in 6 kartami v prilogi). Diplomsko delo (pri prof. dr. Sv. Ilešiču in prof. dr. Vladimirju Klemenčiču. Knjižnica Oddelka za geografijo FF v Ljubljani, Ljubljana 1972, 54 str.
- Križan Boris: Geografska transformacija narodnostno mešanega podeželja v Prekmurju (z 1 tabelo med tekstom in 30 tabelami v prilogi). Diplomsko delo (pri prof. dr. Vladimirju Klemenčiču). Knjižnica Oddelka za geografijo FF v Ljubljani, Ljubljana 1975, 40 str.
- Klemenčič dr. Vladimir, Pak dr. Mirko, Malacič Janez: Demografska struktura narodnostno mešanega ozemlja v Prekmurju. Inštitut za geografijo univerze v Ljubljani, Ljubljana 1973, 173 str. + 53 tabel.

Ugotavljanje manjšine...

● Naglica, s katero so tri največje stranke v Avstriji predložile parlamentu načrt zakona o „štetju prebivalstva“, za katero tiči sklep, da ga še hitreje tudi uresničijo, je dokaz več, kako brez pomislekov se izmikajo državni pogodbi o vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije.

Koristneje bi bilo, če bi avstrijska vlada najprej dosegla sporazum z zakonitimi predstavniki slovenskega in hrvatskega prebivalstva o vseh vprašanih uresničevanja državne pogodbe. Izogibanje tej poti nujno vodi odgovorne vladajoče strukture v Avstriji k vsiljevanju skrajno nedemokratičnih rešitev, h kršitvi dolga, duha in črke državne pogodbe in k zaostitvi položaja na Koroškem.

Lahko je spoznati, da klavzula o 25 odstotkih pogojuje izvajanje državne pogodbe, ki v nikakršnem smislu ne predvideva ne absolutnega ne relativnega števila pripadnikov manjšine kot pogoj za uveljavitev docela jasno določenih pravic. Še več, zakon o preštevovanju je zasnovan na nasprotnih pozicijah, oziroma na praksi raznarodovanja Hrvatov in Slovencev, ki se dogaja že zdaj pod pritiskom ekstremnih nacionalistov.

Kot podpisnica državne pogodbe Jugoslavija ne more drugače kot da izrazi svoje nezadovoljstvo in zaskrbljenost zaradi postopka avstrijske vlade. Polna solidarnost naše javnosti s hrvatsko in slovensko skupnostjo v Avstriji pomeni hkrati tudi polno podporo njenemu neposrednemu dialogu z avstrijsko vlado. Brez tega ni ne zakonitosti ne demokracije.

Bozba, Beograd

● V poldrugem letu bodo po dogovoru 53 držav podpisnic helsinške listine vlade teh držav predložile obračune — vsaka zase — kaj so storile za okrepitve evropske varnosti in sodelovanja, koliko so prispevale k uresničevanju helsinškega dokumenta. Sodeč po analizi, ki jo je podal pred kratkim na Dunaju pred Donavsko-evropskim inštitutom ministrov za zunanje zadeve dr. Erich Bielka, ima Avstrija to v mislih. Sam minister Bielka opominja, da do povzetka te vmesne bilance, do sestanka v Beogradu poleti 1977, ni tako daleč in da „ne kaže izgubljati časa“.

Dobro je, če šef avstrijske diplomacije to uvideva, ko gre za izpolnitev novih obveznosti, novih — v tem primeru multilateralnih sklepov o vztrajni krepitvi mednarodnega sodelovanja in varnosti. Ko pa je beseda o Avstriji, pa se mora svet, zlasti pa države podpisnice, zlasti pa tiste med njimi, ki so še neposredne sosedo, vprašati: kaj pa je s tistimi obveznostmi Avstrije iz državne pogodbe, ki niti po dvajsetih letih vse do današnjega dne niso izpolnjene?

Kar zadeva Jugoslavijo, ki je tudi podpisnica avstrijske državne pogodbe iz leta 1955, Avstrija še ni izpolnila obveznosti, ki se nanašajo na priznanje vseh pravic za nemoten, enakopraven razvoj narodnostnih manjšin, Slovencev in Hrvatov na Koroškem in na Gradiščanskem. Sklep dunajske vlade, ki je — pod predhodno dogovorjenim tristranskim zavetjem — sprejela načrt zakona o takolimenovanem štetju posebne vrste, predstavlja zaskrbljujoč korak nazaj.

„Posebno štetje“, to je jezikovni popis, v okoliščinah pritiska, ekonomskega zapostavljanja in neprijetnih posledic, pomeni diskriminacijo manjšinskih narodnosti — državna pogodba pa Avstriji prepoveduje sleherno oviranje, omejevanje ali ogrožanje narodnostnih manjšin.

Nedržljivo z mednarodnim pravom je, če država zavezanka — kot zdaj napoveduje Dunaj — sprejema interni zakon, s katerim bo oktroirala, kako bo „izpolnjevala“ državno pogodbo, to je, kako bo ravnala z narodnostnimi manjšinami.

Kdor govori o evropskem sodelovanju, ta mora konkretni prispevek izkazati s sodelovanjem, sporazumevanjem s sosedi. Kdor prepričuje o svoji dobrosamernosti, je mora dokazati z dejanji. Kdor se opredeljuje za sporazumno iskanje rešitev, tega zaupanja ne sme zlorabljati. Jugoslovanska stran je začela dialog z Avstrijo z veliko mero zupanja, s pričakovanjem razumnega in konstruktivnega reševanja problemov, kajti le takšni rezultati lahko koristijo obema sosedoma in ciljem širšega sodelovanja v Evropi. Če to pričakujemo od dunajske vlade, potem ne gre za noben nov pogoj, temveč samo opozarjamo na obveznosti Avstrije, ki jih ima do državne pogodbe.

Politika, Beograd

● Ni treba dokazovati, koliko vse to (sklep o preštevovanju in določitev 25-odstotne klavzule — op. ured.) nasprotuje duhu državne pogodbe, temeljnemu zakonu avstrijske republike. Prav ničesar ni v tej pogodbi, kar bi vladi ali političnim strankam dajalo pravico, da z naknadnimi in enostranskimi določbami postavljajo nacionalnim manjšinam pogoj za izražanje njihovega nacionalnega in kulturnega obstoja. Obstojajo celo izrecne obveznosti vlade, da preprečuje in preprečuje aktivnosti, ki bi nasprotovala demokratičnemu duhu pogodbe, predvsem aktivnosti fašističnih, profašističnih in podobnih sil, ki vsiljujejo takšne ukrepe in se stalno oglašajo s svojimi grožnjami in pritiski na Slovence in Hrvate v Avstriji. Odkol o popisu prebivalstva posebne vrste in najnovejši dogovor treh partij pomenita izigravanje celo tistih načel in obveznosti, ki so tudi na najvišjih mestih uradno priznane. Vse to ne pomeni nič drugega kot poskus enostranske revizije jasnih in svečano razglašanih določb državne pogodbe, ki so jo sprejele vse članice protihitlerjevske koalicije in Avstrija in ki je shranjena v Združenih narodih kot eden izmed osnovnih dokumentov, na katerih temelji sedanji status te sosednje države in sedanji odnosi v tem delu Evrope sploh.

Zaradi vsega tega je razumljivo odklanjanje in energična obsodba, ki jo je jugoslovanska javnost izrazila ob najnovejših dogodkih v Avstriji. Ti dogodki težko prizadevajo nacionalne manjšine v tej državi, njene demokratične izglede in dosežke, ogrožajo pa tudi odnose dobrega sosedstva med Jugoslavijo in Avstrijo

Komunist, Beograd

● Glasilo madžarske narodnosti v Vojvodini, dnevnik „Magyar Szo“, vidi v najnovejšem razvoju vprašanja slovenske in hrvatske manjšine v Avstriji poskus revizije državne pogodbe in nenacele predvolilni manevar. Predvsem dunajska vlada ni v stanju — piše omenjeni list — da bi se zoperstavila še vedno močnim velikonemskim tendencam in pristane raje na diktat kot pa na spoštovanje manjšinskih pravic, ne oziraje se na to, da s tem ogroža mir na Koroškem, ki so ga budo prizadeli že leta 1972 takratni izpadi nacionalistov. Izgleda, da jo tudi dosti ne briga, kako s svojimi sklepi razočara koroške Slovence in vse demokratično misleče Avstrijce, ki pravice manjšin razumejo povsem naravno ne glede na določila mednarodne pogodbe. Morda pa vodi avstrijsko vlado prepričanje, da kljub temu, da manjšini škoduje, pri večini koroškega prebivalstva lahko računa z ugodnim odzivom, od katerega si pri prihodnjih volitvah obeta kakršnokoli korist.

Magyar Szo, Novi Sad

... v ogledalu tiska

SPORTNI VESTNIK

14. marca začetek prvenstva v 2. nogometnem E razredu 21. marca slovenski derbi: SAK — Sele

Sedaj ko se zimska sezona nagiba h koncu, se nogometaši že pripravljajo na težko pričakovani štart nogometnega prvenstva. Medtem ko se je prvenstvo zvezne nogometne lige pričelo že minul teden, bo prvo kolo nacionalne in koroške lige na sporedu 6. oziroma 7. marca. Prvenstvene nogometne tekme v koroških podlignah se bodo pričele 14. marca, začetek prvenstva v 1. koroških nogometnih razredih pa ni enoten: skupine A, B in C bodo s prvenstvom pričele 21. marca, skupina D pa bo imela svoj začetek šele 28. marca. V 2. koroškem nogometnem razredu se bodo najprej potegovali za prvenstvene točke enajsterice, ki nastopajo v skupinah C, D in E (začetek 14. marca), 21. marca bosta v prvenstvo vstopili skupini B in F, skupina A pa bo pričela s prvenstvom 28. marca.

Slovenski atletski klub in ŠD DSG Sele bosta tekmovala kot doslej v skupini E 2. koroškega nogometnega razreda. Kljub začetku dne 14. marca 1976 pa bo enajsterica SAK imela svojo prvo spomladansko predstavo šele 21. 3., ker ima v prvem prvenstvenem kolu prost. Prvi nasprotnik SAK bo enajsterica iz Sel, ki šteje med najmočnejše ekipe 2. E razreda. Lanskoletni slovenski derbi se je v Selah končal po ostrem boju 2:2, letošnji pa bo še toliko bolj zanimiv, ker se obe enajsterici potegujeta za vstop v višji razred oziroma za dobro mesto v lestvici.

21. marca pa bo postalo resno tudi za mladinsko ekipo Slovenskega atletskega kluba, ki tekmuje v mladinski skupini G. Po izrednem 2. mestu v jesenskem prvenstvu je treba pričakovati, da se bo tudi mladinska ekipa potegovala za 1. mesto v svoji skupini.

Ker je med Slovenci na Koroškem zanimanje za slovenski nogomet čedalje večje, objavljamo danes „vozni red“ članskih moštev Slovenskega atletskega kluba in ŠD Sele ter mladinskega moštva Slovenskega atletskega kluba.

14. 3. Pokrče — Sele, SAK prosto
21. 3. SAK — Sele; SAK ml. — Pokrče ml.
28. 3. SAK — Galicija, Sele prosto;
SAK ml. — Pošta ml.

4. 4. SAK — Hörtendorf, Galicija — Sele;
SAK ml. — Vetrinj ml.

11. 4. SAK — Techelsberg, Sele — Hörtendorf; SAK ml. — Gospa sveta ml.

17. 4. SAK ml. — Kotmara vas ml.

18. 4. Šmarjeta v Rožu — SAK,
Techelsberg — Sele

19. 4. Wölfnitz ml. — SAK ml.

25. 4. SAK — HSV Celovec, Sele — Šmarjeta v R.; SAK ml. — Bilčovs ml.

1. 5. Poreče ml. — SAK ml.

2. 5. Kriva Vrba — SAK, HSV Celovec — Sele; SAK ml. — Ebenthal ml.

9. 5. SAK — Gospa sveta, Sele — Kriva Vrba; Donau ml. — SAK ml.

16. 5. Škofji dvor — SAK, Gospa sveta — Sele; SAK ml. — Šmarjeta v Rožu ml.

23. 5. SAK — Poreče, Sele — Škofji dvor; Blatograd ml. — SAK ml.

27. 5. SAK ml. — Škofji dvor ml.

30. 5. Št. Janž — SAK, Poreče — Sele

13. 6. SAK — Pokrče, Sele — Št. Janž v R.

Rekordno število udeležencev na Trnovskem maratonu

Minulo nedeljo je bil v Črnem vrhu nad Idrijo na sporedu tretji Trnovski maraton, ki je bil speljan po stehaz in poteh, kjer so se med narodno-osvobodilno borbo borile enote 9. korpusa z nekdanjim komandantom Staneom Potočarjem — Lazarjem. Maraton je privabil rekordno število tekmovalcev 1336, med njimi mnogo smučarjev turistov, zastopnikov raznih slovenskih in zamejskih športnih društev, več borcev 9. korpusa, mnogo pripadnikov JLA in SLO ter milice (ki so tekli v uniformah). Na 42 km dolgi progi velikega maratona je zmagal reprezentant Filip Kalan (1:51,00), zmagovalac 21 km dolgega malega maratona pa je bil Dušan Podlogar (56,45).

Skakalci uspešni na vseh frontah Schnabl zmagal na Japonskem, Millonig drugi v Ameriki

V izrednem razpoloženju se nahajajo začasno Preimlovi skakalci, ki so raztrošeni po cellem svetu. Uspešni so tako v Ameriki kot na Japonskem in v Evropi. Olimpijski zmagovalac Karl Schnabl iz Zahomca, Reinhold Bachler, Edi Federer in Hanzi Wallner so na Japonskem tekmovali na treh prireditvah, kjer so slavili dve zmagi. Na 47. mednarodni Miyasami-prireditvi je najprej zmagal domačin Hiroshi Itagaki (217,5 točke) pred Schmidom (209,7) iz Švice in Karлом Schnablom (206,8). Že dan za tem so slavili zmago avstrijski skakalci, ko so na 18. Hokaido-prireditvi na veliki olimpijski skakalnici v Sapporu z Reinholdom Bachlerjem stavili zmagovalca (253,0) Drugi je bil Japonec Takao Ito (240,8) pred Karлом Schnablom (240,4). Hanzi Wallner je zasedel 4. mesto. Na tretji prireditvi na veliki olimpijski skakalnici v Sapporu pa je naposled zmagal olimpijski zmagovalac iz Innsbrucka

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

SOBOTA, 6. 3.: 6.00 Jutranja telovadba — 8.05 Družinski obzornik — 9.00 V žarišču — 10.30 Lepa domovina — 11.05 Zeleni magazin — 13.30 Lepi glasovi, prijetne melodije — 14.00 Voščila — 16.00 Servis — 17.10 Koroška oddaja — 18.00 Deželni razgledi — 20.05 Vaso številko, prosim! — 22.10 Šport — 22.20 Plesna glasba po naročilu.

NEDELJA, 7. 3.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Kaj je novega? — 9.45 Dunajski zajtrk z glasbo — 10.30 Radijska pravljica — 11.00 Dopoldanski koncert — 13.15 Iz mestnega gledališča — 14.00 Iz domovine — 14.30 Voščila — 16.00 „Vojvoda Otrantski“ — 17.05 Veselite se življenja — 18.30 Viže iz alpske dežele — 19.00 Nedeljski šport — 19.30 Mali večerni koncert — 20.05 Avstrijska rallye — 21.30 Satirični tedenski obzornik — 22.10 Šport.

PONEDELJEK, 8. 3.: 6.00 Jutranja telovadba — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Z zvonečim glasbo — 15.00 Še vedno

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku vabi na

skioptično predavanje

JAPONSKA, DEŽELA PROTISLOVIJ

v sredo 10. marca 1976 ob 20. uri v
hotelu Breznik v Pliberku.

Predavatelj: Mirko Kunčič.

Prisrčno vabljeni!

priljubljeno — 17.10 Kaj radi slišimo — 17.52 Oddaja združenja industrialcev — 19.07 Melodija za vsaki letnik — 19.45 Mali zabavni orkester — 20.05 „Vojvoda Otrantski“ — 21.05 Evergreeni humorja — 21.30 Udarac na udarcem — 22.00 Poročila — 22.10 Šport.

TOREK, 9. 3.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.00 Poročila — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Dežela ob Dravi — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Koroška pesem — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 „Otroci brez bodočnosti“ — 17.10 Ne zaničujte mi mojstrov — 17.52 Oddaja zbornice obrtnega gospodarstva — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 „Kratke zgodbe v pinzgauškem narečju“ — 20.05 Zveneča alpska dežela — 21.00 Stalno omizje kulturnih delavcev — 22.00 Poročila — 22.10 Šport.

SREDA, 10. 3.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Štajerske pesmi in viže — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Na obisku pri koroških zborih — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Za potrošnike — 17.10 V dunajski kavarni — 17.52 Oddaja delavske zbornice — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Avstrijska zborovska glasba — 19.30 Za prijatelja planin — 20.05 Solnograška srečanja — 21.30 Kriminalka — 22.00 Poročila — 22.10 Šport.

ČETRTEK, 11. 3.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.45 Živa pokrajina — 15.00 Še vedno priljubljeno — 17.10 Priljubljeni operetni valčki — 17.52 Oddaja kmetijske zbornice — 18.00 Deželni razgledi

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 6. 3.: 15.30 Cebra v kuhinji — 17.00 Športna abeceda — 17.30 Black Beauty — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.55 Šport — 20.15 Glasba je adut — 21.50 Šport — 22.15 Cheyenne. Film z divjega zapada.

NEDELJA, 7. 3.: 15.25 Burka — 17.00 Živalski leksikon — 17.30 Viki in močni možje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Igraj z nami — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.50 Šport — 20.15 Nesreča pri kopanju — 21.35 Poročila in šport.

PONEDELJEK, 8. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 19. stoletje — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Kaj se je resnično zgodilo z Baby Jane? — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Živalski raj — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 20.50 Ceste San Franciska — 21.40 Poročila.

TOREK, 9. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Kemija — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Slavna usoda slavnega plemena Cheyenov — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Lepa Marjana — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Prostor za živali — 20.50 Hruščov se spominja — 21.35 Kmetje — 22.20 Poročila in šport.

SREDA, 10. 3.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Burka — 17.00 Tekmovanje — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom

Karl Schnabl (247,7) pred klubskim tovarišem Hanzijem Wallnerjem (235,5) in Reinholdom Bachlerjem (229,7).

Na skakalnici velikanki v ameriškem Ironwoodu se je zopet oglasil Zahomčan Millonig in za Aschenbachom iz Nemške demokratične republike zasedel s skokoma 141 m in 150 m izvrstno drugo mesto pred Berndom Ecksteinom (NDR).

Svoj naslov kot evropski prvak juniorjev je v češkem Liberecu obranil srebrni Toni Inauner, ki je zmagal pred Ostwaldom iz NDR in Novakom iz Češkoslovaške.

— 19.07 Avstrijske pihalne godbe — 20.05 Koroška pratika — 21.00 Žena na Koroškem — 22.10 Šport.

PETEK, 12. 3.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.45 Zabeleženo na koroških cestah — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.15 To je naše mnenje — 17.10 Za konec tedna — 17.52 Oddaja sindikalne zveze — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Robert Stolz dirigira — 20.05 Koncert studia Koroške — 22.10 Šport.

SLOVENSKE ODDAJE

NEDELJA, 7. 3.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 8. 3.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Ljudske viže — Dr. Anton Feinig: Hišna in ledinska imena v Rožu.

TOREK, 9. 3.: 9.30 Dežela ob Dravi — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Šport — Otroci, poslušajte!

SREDA, 10. 3.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Minute z... — Iz koroške literarne delavnice: Florijan Lipuš.

ČETRTEK, 11. 3.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Družinski magazin.

PETEK, 12. 3.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Iz kulturnega življenja koroških Slovencev.

LJUBLJANA

SOBOTA, 6. 3.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pionirski tednik — 9.35 Kaj vam glasba pripoveduje — 11.03 Sedem dni na radiu — 12.40 Ob bistrem potoku — 13.15 Zabavna glasba — 14.10 S pesmijo in beseda po Jugoslaviji — 15.45 „Vrtljak“ — 17.20 Gremo v kino — 18.15 Sobotni glasbeni omnibus — 19.40 Z ansamblom Jožeta Kampača — 20.00 Radijski radar — 21.15 Za prijetno razvedrilo — 21.30 Oddaja za naše izseljence — 23.05 S pesmijo in plesom v novi teden.

NEDELJA, 7. 3.: 6.50 Danes za vas — 8.07 Radijska igra za otroke — 8.42 Skladbe za mladino — 9.05 Še pomnite, tovariši... — 10.05 Koncert iz naših krajev — 11.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 14.05 Nedeljsko popoldne — 17.50 Radijska igra — 19.40 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.20 Skupni program JRT — studio Ljubljana — 23.15 V lučeh semaforjev.

PONEDELJEK, 8. 3.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.40 Slovenske ljudske v priredbah — 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? — 11.03 Za vsakogar nekaj — 12.40 Pihalne godbe na koncertnem odru — 13.15 Zabavna glasba — 14.10 Pajo amaterski zbori — 14.30 Voščila — 15.45 „Vrtljak“ — 17.20 Koncert po željah poslušalcev — 18.20 Zvočni signali — 19.40 Z Alpskim kvintetom — 20.00 Ti in opera — 22.20 Popevke iz jugoslovanskih studiev — 23.15 Za ljubitelja jazza.

TOREK, 9. 3.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola — 9.30 Iz glasbenih ljud — 11.03 Promenadni koncert — 12.40 Po domače — 13.15 Zabavna glasba — 14.10 Skladbe za mladino — 14.40 Na poti s kitaro — 15.45 „Vrtljak“ — 17.20 Obiski naših solistov — V terek nasvidenje — 19.40 Z ljubljanskim jazz ansamblom — 20.00 Slovenska pesem v pesmi in besedi — 20.30 Radijska igra — 21.20 Zvočne kaskade — 22.20 Glasba o Faustu — 23.15 Popevke se vrstijo.

SREDA, 10. 3.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Za mlade radovedneže — 9.25 Zapojmo pesem — 11.03 Urednikov dnevnik — 12.40 Od vasi do vasi — 14.10 Ob izvirih ljudske glasbene umetnosti — 15.45 „Karavana melodij“ — 17.20 Iz repertoarja komornega zbora RTV Ljubljana — 18.35 Instrumenti v ritmu — 19.40 Z ansamblom Jožeta Privška — 20.00 Koncert iz našega studia — 22.20 S festivalov jazz — 23.15 Revija jugoslovanskih pevcev zabavne glasbe.

za lahko noč — 18.00 Vsi moji dragi — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Nepozabni Curt Goetz — 21.30 Poročila in šport — 21.35 Hruščov se spominja.

ČETRTEK, 11. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Organizacija pisarne — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Kje je očka? — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Folkyfootova farma — 18.25 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Comenius — 21.55 Peter Voss ukradli milijone — 22.45 Poročila.

PETEK, 12. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 O medijih — 10.30 Šolska oddaja — 11.30 Nepozabni Curt Goetz — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 V 80 dneh okoli sveta — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Kratki filmi — 20.15 Oddaja XY — 20.20 Gradščanski letni časi „Zima“ — 22.20 Kaj je novega, Pussy?

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 6. 3.: 15.00 Evropski turnir v judo — 16.00 Koncertna ura — 17.00 Nov opij — 18.00 Grips — 18.50 Pregled sporeda — 19.50 Galerija — 20.15 Memento mori. Televizijska igra — 22.15 Svetovno prvenstvo v umetnostnem drsanju.

NEDELJA, 7. 3.: 15.00 Svetovno prvenstvo v umetnostnem drsanju — 17.00 Horizonti — 17.45 Ubijajoči vonj — 18.00 Popscope — 18.30 Sullivan's Travels — 20.00 Enciklopedija — 20.15 „Dragi dom“ — 22.00 Orientacija.

PONEDELJEK, 8. 3.: 17.55 Kemija — 18.25 Angleščina za začetnike — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Dediči gospoda Waita — 19.45 Dva gospoda — Laurel in Hardy — 20.00 Kmetje — 20.50 Novo v kulturi — 21.40 Čas v sliki.

TOREK, 9. 3.: 17.55 Kmetijstvo danes — 18.25 Angleščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Človeški stroj — 19.40 Nemška gotika — 20.00 Kje je očka?

SREDA, 10. 3.: 17.55 Organizacija pisarne — 18.25 Francoščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Ima mala družina še bodočnost — 19.50 Obrazi in pokra-

izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založništva in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

Pustno odkritje

Na pobudo DHD so se sestali zastopniki DVP, DSP in DFP na prostoru nekdanjega fuhrerjevega bunkerja, da bi revidirali avstrijsko državno pogodbo. Napravili so velik šotor z napisom „zapadna demokracija“. Šlo je predvsem za to, ali sme biti Avstrija sploh samostojna, ker Avstrije po vojni nihče tega ni vprašal in ker ni bilo nobenega tajnega ugotavljanja, kar je vedno zahteval DHD. Soglasno so sklenili, da bo po celi Avstriji štetje posebne vrste. Da pa velesile ne bodo opazile, kaj se tu dogaja, bo to ugotavljanje tajno. Samo tedaj, ako bo vsaj 25% Avstrijcev zapisalo kot družinski jezik „avstrijski“ — se bodo inscenirali posebni spori. Naročili bodo Burgerje, da rešijo to vprašanje v duhu DHD. Če pa bodo Avstrijci bojkotali to štetje, ki sicer nobenega ne diskriminira, bodo za odločitev vzeli prejšnja štetja, predvsem „plebiscit“ 10. aprila 1938 — in Avstrijo bodo kljub protestom demokratskih sil likvidirali.

Velesile, ki so leta 1955 sklenile državno pogodbo, bodo šele 30 let kasneje spoznale, kakšno krivico so napravile, ko so odcepile Avstrijo od Nemčije in bodo zato razveljavile celotno državno pogodbo in ne samo člen 7. Vendar v Berlinu je bil navzoč tudi strah pred rdečo armado, ker bi le-ta v slučaju, da se razveljavi ali revidira avstrijska državna pogodba, mogla spet „osvoboditi“ Avstrijo.

FRIDKO

Slovensko prosvetno društvo „Obir“ in Slovenska prosvetna zveza vabita na

LITERARNI VEČER

ki bo v soboto 13. marca 1976 ob
19.30 uri pri Kovaču na Obirskem.
Sodelujejo: Člani pododbora Društva
slovenskih pisateljev v Mariboru in
ženski oket SPD „Obir“.

Ljubitelji slovenske besede in pesmi
prisrčno vabljeni!

V A B I L O na

■ **KUHARSKI TEČAJ**, od ponedeljka 8. marca ob 9.00 uri do srede 10. marca ob 17.00 uri. Prijave sprejemamo do 7. marca 1976.

■ **PREDAVANJE** — novi zakon o zaščiti potrošnikov — v četrtek 11. marca ob 18.00 do 21.00 ure. Referent: v. vl. svetnik dr. Pavel Apovnik

■ **TEČAJ ZA ORGANISTE IN CERKVENE PEVCE** od petka 12. marca ob 15.00 uri do sobote 13. marca ob 17.00 uri. Vodje: župnik Maks Mihor, prof. Jože Ropitz in prof. Silvo Mihelič

■ **TEČAJ O POGOVORU V ZAKONU IN DRUŽINI**, od sobote 13. marca ob 15.00 uri do nedelje 14. marca ob 12.00 uri. Vodja: Jože Kopeinig

Katoliški dom prosvete
Sodalitas v Tinjah

jine — 21.00 Bourbon Street — 21.30 Čas v sliki in kultura.

ČETRTEK, 11. 3.: 17.55 O medijih — 18.25 Ruščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Vsakemu Eskimu hladilnik — 19.30 Morje živi — 20.00 Kraj in jaz — 21.55 Čas v sliki in kultura.

PETEK, 12. 3.: 19.00 Stoletje — 18.25 Nemščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 S starostjo živeti — 19.30 Iščemo Adama — 20.00 Naše življenje traja 70 let — 21.00 „Nova“ znanstvena in raziskovalna poročila — 21.20 Trailer — 22.05 Čas v sliki in kultura — 22.35 High Chaparral.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 6. 3.: 9.30 Šolska oddaja — 14.55 Nogomet — 16.50 Smuk na Jahorini — 17.15 Ženska in umetnost — 18.05 Obzornik — 18.20 Potop — 19.30 Dnevnik — 19.50 Teden-ski zunanje-politični komentar — 20.00 Darling — 22.05 Dnevnik — 22.20 625.

NEDELJA, 7. 3.: 8.25 Poročila — 8.30 Za nedeljsko dobro jutro — 8.55 625 — 9.35 Vzpon človeka — 10.25 Otroška matineja — 11.30 Ljudje in zemlja — 12.30 Poročila — Nedeljsko popoldne — 14.55 Rokomet — 16.40 Košarka — 18.25 Hišica v preri — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.00 Kapejski kresovi — 21.10 Volja je pot — 22.10 Dnevnik.

PONEDELJEK, 8. 3.: 8.10 Šolska oddaja — 17.20 Pravljica iz lutkarjevega vozčka — 17.45 Otroška oddaja — 18.00 Obzornik — 18.50 Sodobno zdravljenje revmatičnih obolenj — 18.45 Mladi za mlade — 19.30 Dnevnik — 20.00 Petnajst življenj — 21.10 Kulturne diagonale — 21.40 Mozaik kratkega filma.

TOREK, 9. 3.: 8.10 Šolska oddaja — 16.30 Kmetijska oddaja — 17.15 Zapojte z nami — 17.30 Mihec iz Lönneberga — 18.00 Obzornik — 18.15 Ne prezrite — 18.45 Narodna glasba — 19.30 Dnevnik — 20.00 Pogovor o... — 20.55 Teta Liza — 21.40 Dnevnik.

SREDA, 10. 3.: 8.10 Šolska oddaja — 17.15 Sonce ima prednost — 17.30 Majstri stare japonske obrti — 17.55 Obzornik — 18.10 Od zore do mraka — 18.45 Prijatelj glasbe — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna — 21.30 Majhne skrivnosti velikih mojstrov kuhinje — 21.35 Miniature — 21.50 Dnevnik.

ČETRTEK, 11. 3.: 8.10 Šolska oddaja — 16.20 Otroška oddaja — 16.40 Košarka — 18.15 Obzornik — 18.25 Zavojevnost z mamilami — 19.30 Dnevnik — 20.00 Balzacova ljubezen — 20.55 Kam in kako na odh — 21.05 Četrtekovi razgledi — 21.35 Jutri — 22.15 Dnevnik.

PETEK, 12. 3.: 8.10 Šolska oddaja — 17.15 Križem kračem — 17.25 Morda vas zanima — 18.00 Obzornik — 18.15 Dolenjski in kostanjeviški